ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 2.2.2011
COM(2011) 25 τελικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΦΟΡΟΥΝ ΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις αγορές βασικών εμπορευμάτων παρατηρήθηκε κατά τα τελευταία έτη αυξημένη αστάθεια και πρωτόγνωρες μεταβολές των τιμών. Οι τιμές σε όλες τις σημαντικές αγορές βασικών εμπορευμάτων, που περιλαμβάνουν την ενέργεια, τα μέταλλα και ορυκτά, τη γεωργία και τα τρόφιμα, αυξήθηκαν απότομα το 2007 και άγγιξαν το ανώτατο σημείο τους κατά το 2008· ακολούθως, μειώθηκαν σε μεγάλο βαθμό από το δεύτερο εξάμηνο του 2008, ενώ, από το θέρος του 2009 και εντεύθεν, ακολουθούν και πάλι ανοδική τροχιά. Σε ανόμοιο βαθμό, οι αυξομειώσεις αυτές των τιμών έχουν αποτυπωθεί στις τιμές καταναλωτή, οδηγώντας ενίοτε σε κοινωνική αναταραχή και στερήσεις.

Στο επίκεντρο των τρεχουσών εξελίξεων βρίσκεται μια σειρά μεταβολών στις πρακτικές που διέπουν την παγκόσμια προσφορά και ζήτηση, καθώς και βραχυπρόθεσμοι κλυδωνισμοί στις κύριες αγορές βασικών εμπορευμάτων και πρώτων υλών. Η περίοδος 2002-2008 χαρακτηρίστηκε από πολύ μεγάλη διόγκωση της ζήτησης για πρώτες ύλες, υπό την επίδραση της έντονης οικονομικής ανάπτυξης παγκοσμίως, ιδίως δε στις αναδυόμενες οικονομίες, όπως η Κίνα. Αυτή η αύξηση της ζήτησης πρόκειται να ενισχυθεί λόγω της περαιτέρω ταχείας εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης σε χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία και η Βραζιλία. Η Κίνα αποτελεί ήδη τον μεγαλύτερο καταναλωτή μετάλλων στον κόσμο – το μερίδιό της, επί παραδείγματι, στην κατανάλωση χαλκού έχει αυξηθεί από 12% σε 40% περίπου κατά την τελευταία δεκαετία[1]. Οι μεταβολές των τιμών εντάθηκαν εξαιτίας διαφόρων διαρθρωτικών προβλημάτων στις αλυσίδες προμήθειας και διανομής μιας σειράς βασικών εμπορευμάτων, περιλαμβανομένης της διαθεσιμότητας υπηρεσιών και υποδομών μεταφορών. Οι εξελίξεις αυτές παρατηρούνται σε περίοδο κατά την οποία η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας προϋποθέτει την αποτελεσματική και ασφαλή πρόσβαση σε πρώτες ύλες.

Επιπροσθέτως, οι αγορές υφίστανται την αυξανόμενη επίδραση του χρηματοοικονομικού τομέα, καθώς τα τελευταία χρόνια έχει καταγραφεί σημαντική αύξηση των χρηματοοικονομικών επενδυτικών ροών προς τις αγορές παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων. Μεταξύ 2003 και 2008, για παράδειγμα, οι θεσμικοί επενδυτές αύξησαν τις επενδύσεις τους σε αγορές βασικών εμπορευμάτων από 13 δισεκ. ευρώ το 2003 σε ποσό μεταξύ 170 και 205 δισεκ. ευρώ το 2008. Ναι μεν η χρηματοπιστωτική κρίση διέκοψε την ανοδική αυτή πορεία, αλλά, το 2010, σε πολλές αγορές, οι χρηματοοικονομικές θέσεις πλησίασαν ή και υπερέβησαν τις ανώτατες τιμές τις οποίες είχαν αγγίξει το 2008, και ειδικά οι επενδύσεις από μέρους διαπραγματευτών που ενεργούν βάσει δείκτη έχουν αυξηθεί σε μεγάλο βαθμό. Παρά το γεγονός ότι συνεχίζονται οι συζητήσεις με αντικείμενο τη σχετική σπουδαιότητα των πολλών παραγόντων που επηρεάζουν τις τιμές των βασικών εμπορευμάτων, είναι σαφές ότι οι αυξομειώσεις των τιμών σε ένα ευρύ φάσμα διαφορετικών αγορών βασικών εμπορευμάτων χαρακτηρίζονται από αυξανόμενη αλληλεπίδραση, καθώς επίσης ότι έχει αυξηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ αγορών βασικών εμπορευμάτων και κεφαλαιαγορών[2].

---

1 World Metals Statistics Bureau – 2009 Yearbook

2 CFTC "Staff report on commodity swap dealers and index traders with Commission recommendations", Ουάσινγκτον, 2008. American Economic Review. Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2008) 821 «Οι τιμές των τροφίμων στην Ευρώπη» και συνοδευτικό αυτής υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας SEC(2008)2971 «Επιτελική ομάδα σχετικά με τον ρόλο της κερδοσκοπίας στις κινήσεις των τιμών των γεωργικών βασικών εμπορευμάτων – Υπάρχει κερδοσκοπική φούσκα στις αγορές βασικών εμπορευμάτων;».

Οι εν λόγω εξελίξεις έχουν οδηγήσει σε αυξανόμενα αιτήματα για τη λήψη μέτρων σε επίπεδο πολιτικής, με στόχο τον μετριασμό των αρνητικών συνεπειών τέτοιων εξελίξεων τόσο για τους παραγωγούς όσο και για τους καταναλωτές, ιδίως δε τους πλέον ευάλωτους εξ αυτών. Συγχρόνως έστρεψαν την προσοχή στα σχετικά ζητήματα σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο, περιλαμβανομένων των τελευταίων συνόδων κορυφής του G20.

Οι προκλήσεις που άπτονται των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και των πρώτων υλών συνδέονται στενά μεταξύ τους και σχετίζονται με τις πολιτικές στους τομείς των κεφαλαιαγορών, της ανάπτυξης, του εμπορίου, της βιομηχανίας και των εξωτερικών σχέσεων. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε σειρά σχετικών πρωτοβουλιών. Ήδη το 2008, επέστησε την προσοχή στη στρατηγική σπουδαιότητα της κατάστρωσης πολιτικών για τις πρώτες ύλες, με τη δρομολόγηση της σχετικής με τις πρώτες ύλες πρωτοβουλίας[3]. Έκτοτε, έχει αναλάβει δράση στο πλαίσιο αυτό με σκοπό τη διασφάλιση βιώσιμης πρόσβασης σε πρώτες ύλες, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ, καθώς και σε σχέση με την αποτελεσματική χρήση των πόρων και την ανακύκλωση. Επίσης εγκαινίασε έναν εις βάθος προβληματισμό σχετικά με τις αγορές βασικών εμπορευμάτων εν γένει, καθώς και, ειδικότερα, σχετικά με τις τιμές των τροφίμων και την επισιτιστική ασφάλεια[4]. Προς αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτική κρίσης, η Επιτροπή δρομολόγησε μια σειρά μέτρων για τη βελτίωση της κανονιστικής ρύθμισης, της ακεραιότητας και της διαφάνειας των κεφαλαιαγορών, ενώ λίαν προσφάτως υπέβαλε πρόταση για την κανονιστική ρύθμιση των αγορών ενέργειας.

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται ανασκόπηση των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί σε καθέναν από τους υπόψη τομείς και των βημάτων που σχεδιάζονται με σκοπό την επίτευξη περαιτέρω προόδου. Οι σχετικές εργασίες εντάσσονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, και συνδέονται στενά με την εμβληματική πρωτοβουλία για μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους[5]. Θα ληφθούν υπόψη κατά τις εργασίες της ομάδας χωρών G20, τα μέλη της οποίας συμφώνησαν κατά τη σύνοδο κορυφής του Πίτσμπουργκ «να βελτιώσουν την ρύθμιση, λειτουργία και διαφάνεια των χρηματοπιστωτικών αγορών και των αγορών βασικών εμπορευμάτων για την αντιμετώπιση της υπερβολικής αστάθειας των τιμών των βασικών εμπορευμάτων»[6]. Η δέσμευση αυτή ενισχύθηκε τον Νοέμβριο του 2010 κατά τη σύνοδο κορυφής του G20 στη Σεούλ, η οποία δεσμεύτηκε να προβεί στη λήψη μέτρων με στόχο την αντιμετώπιση της αστάθειας στις αγορές τροφίμων και της υπερβολικής αστάθειας των τιμών των ορυκτών καυσίμων[7].

2. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΑΓΟΡΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

Τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη, περιλαμβανομένων των απρόβλεπτων μεταβολών των παγκόσμιων οικονομικών συνθηκών ως αποτέλεσμα της έντονης αύξησης της ζήτησης από

---

3 COM(2008) 699 «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – Κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη».

4 COM(2009) 591 «Βελτίωση της λειτουργίας της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων στην Ευρώπη» και COM(2010)127 «Πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες προς αντιμετώπιση της πρόκλησης της επισιτιστικής ασφάλειας».

5 COM(2010) 2020, «Ευρώπη 2020», και COM(2011) 21, «Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους: εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

6 Βλ. http://www.pittsburghsummit.gov/mediacenter/129639.htm

7 Βλ. http://www.g20.org/Documents2010/11/seoulsummit_declaration.pdf

την πλευρά των αναδυόμενων οικονομιών της αγοράς, έχουν συντελέσει καθοριστικά στη διαμόρφωση των εξελίξεων στις αγορές βασικών εμπορευμάτων[8]. Άλλοι παράγοντες που έχουν επίσης παίξει ρόλο είναι οι ανεπάρκειες της προσφοράς και η νομισματική πολιτική, καθώς επίσης, κατά τα τελευταία έτη, μια πλειάδα μεμονωμένων παρεμβάσεων πολιτικής. Περιορισμοί επί των εξαγωγών, συνοριακά μέτρα και μεταβολές των πολιτικών αποθεματοποίησης επηρέασαν τις τιμές των τροφίμων κατά την εκδήλωση της κρίσης των τιμών των τροφίμων το 2008. Η αυξανόμενη χρήση γεωργικών γαιών για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές έχει ενισχύσει την αλληλεξάρτηση μεταξύ της πορείας των τιμών των γεωργικών προϊόντων και των τιμών της ενέργειας. Οι μεταβολές των τιμών εντάθηκαν επίσης εξαιτίας διαφόρων διαρθρωτικών προβλημάτων στις αλυσίδες προμήθειας και διανομής μιας σειράς βασικών εμπορευμάτων[9].

Κάθε αγορά βασικού εμπορεύματος λειτουργεί διαφορετικά, αναλόγως της φύσης του βασικού εμπορεύματος, των αναγκών των διαπραγματευτών και ιστορικών εξελίξεων. Δεν υπάρχει ένα και μοναδικό μοντέλο οργάνωσης των αγορών βασικών εμπορευμάτων, άρα ούτε και του τρόπου μεταβολής των τιμών. Η εμπορία ορισμένων βασικών εμπορευμάτων χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό τυποποίησης, ενώ σε άλλες αγορές ο τρόπος πραγματοποίησης των συναλλαγών είναι πιθανό να μεταβάλλεται με γνώμονα τις ιδιαίτερες ανάγκες εκάστου παράγοντα της αγοράς. Οι αγορές παραγώγων[10] επί βασικών εμπορευμάτων υπάρχουν εδώ και πολύ καιρό και διαδραματίζουν ρόλο στην αντιστάθμιση των ανοιγμάτων τόσο των παραγωγών όσο και των χρηστών των διαφόρων βασικών εμπορευμάτων. Όπως ακριβώς η εμπορία των υποκείμενων βασικών εμπορευμάτων μπορεί να προσλάβει διαφορετικές μορφές, τα παράγωγα είναι δυνατό να αποτελέσουν αντικείμενο διμερών συναλλαγών, οι οποίες εν γένει πραγματοποιούνται εξωχρηματιστηριακώς (OTC) ή μέσω οργανωμένων χρηματιστηρίων. Επιπροσθέτως, ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών οργανισμών, αλλά και η σπουδαιότητα των παραγώγων διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τη μια αγορά στην άλλη. Στις ενότητες που ακολουθούν εξετάζονται οι επιμέρους εξελίξεις στις αγορές των ενεργειακών και των γεωργικών βασικών εμπορευμάτων και η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των αγορών βασικών εμπορευμάτων και των σχετικών κεφαλαιαγορών.

2.1. Εξελίξεις στις αγορές ενσώματων αγαθών

2.1.1. Ενέργεια (πετρέλαιο, ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο)

Οι αγορές πετρελαίου και πετρελαιοειδών χαρακτηρίζονται από υψηλή ολοκλήρωση και ρευστότητα, είναι παγκοσμιοποιημένες και υπάρχει ευρέως γι' αυτές η αντίληψη ότι εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τα θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη, αλλά και από γεωπολιτικούς παράγοντες, τον ρόλο του Οργανισμού Πετρελαιοπαραγωγών Χωρών (OPEC), καθώς και από τις μη ενσώματες συναλλαγές. Έχουν σημειωθεί σημαντικές εξελίξεις σε σχέση με τους μηχανισμούς χρηματοοικονομικών επενδύσεων και επενδύσεων σε παράγωγα και τις τεχνολογίες εμπορίας. Η ομάδα χωρών G20, κατά τη σύνοδο κορυφής της Σεούλ, υπογράμμισε τη σημασία που έχουν οι απρόσκοπτα λειτουργούσες και διαφανείς αγορές ενέργειας για την οικονομική ανάπτυξη. Το G20 καταβάλλει προσπάθειες για τη διαφάνεια των αγορών ενσώματων αγαθών, την αντιμετώπιση της αστάθειας των τιμών των

---

8 Βλ., για παράδειγμα, IOSCO, Task Force on Commodity Futures, Έκθεση προς το G20. Νοέμβριος 2010.

9 COM(2009) 591 «Βελτίωση της λειτουργίας της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων στην Ευρώπη».

10 Ως παράγωγο μπορεί να ορισθεί ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο ενεργητικού το οποίο κατά κανόνα έχει τη μορφή σύμβασης μεταξύ δύο ή περισσοτέρων μερών και του οποίου η αξία απορρέει από άλλα στοιχεία ενεργητικού, κινητές αξίες ή ακόμη και δείκτες.

ορυκτών καυσίμων και τη σταδιακή κατάργηση των αναποτελεσματικών επιδοτήσεων των ορυκτών καυσίμων.

Η αγορά φυσικού αερίου, η οποία επηρεάζεται ολοένα και περισσότερο από την ανάπτυξη μη συμβατικών πηγών, στηρίζεται κατά παράδοση σε μακροπρόθεσμες εξωχρηματιστηριακές (OTC) συμβάσεις. Λόγω της μεγάλης διάδοσης του υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG), η εμπορία φυσικού αερίου διεξάγεται ολοένα και περισσότερο σε μια παγκόσμια και ρευστή αγορά, η οποία διέρχεται φάση εμπορευματοποίησης. Η ηλεκτρική ενέργεια αποτελεί τη λιγότερο παγκοσμιοποιημένη αγορά ενέργειας, καθώς η μεταφορά της σε μεγάλες αποστάσεις υπόκειται σε περιορισμούς λόγω υλικών παραγόντων, οι οποίοι σχετίζονται με την αδυναμία αποθήκευσης και την απώλεια ενέργειας. Ως εκ τούτου, η γεωγραφική έκταση της αγοράς είναι μικρότερη από αυτή που ισχύει για άλλα ενεργειακά βασικά εμπορεύματα.

Οι αγορές ηλεκτρικής ενέργειας (και φυσικού αερίου) της ΕΕ χαρακτηρίζονται από αυξανόμενη ολοκλήρωση ως αποτέλεσμα της εσωτερικής αγοράς. Σε αυτές έχει καταγραφεί η ανάπτυξη χρηματιστηρίων ενέργειας ή άλλου είδους οργανωμένων αγορών και εξωχρηματιστηριακών αγορών στις οποίες οι μεσίτες λειτουργούν διευκολυντικά· οι αγορές αυτές μπορούν να χρησιμοποιούνται είτε για την παράδοση ενσώματων αγαθών είτε με σκοπό την αντιστάθμιση. Παρόλα αυτά, οι αγοραίες τιμές εξακολουθούν να εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τη διαθεσιμότητα τρέχουσας ή αναμενόμενης ηλεκτροπαραγωγής, δεδομένου ότι δεν είναι εφικτή η αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας σε βιομηχανική κλίμακα.

2.1.2. Γεωργία και επισιτιστική ασφάλεια

Τα περισσότερα γεωργικά βασικά εμπορεύματα, και ιδίως αυτά που είναι προϊόν βιομηχανικής καλλιέργειας, υπόκεινται σε έντονες εποχικές αυξομειώσεις της παραγωγής, και η προσφορά τους δεν μπορεί πάντα να προσαρμόζεται ταχέως στις μεταβολές των τιμών ή της ζήτησης. Αυτό σημαίνει ότι οι αγορές γεωργικών προϊόντων χαρακτηρίζονται από έναν ορισμένο βαθμό μεταβλητότητας. Διαρθρωτικοί παράγοντες, όπως η αύξηση του πληθυσμού, οι πιέσεις επί των γεωργικών γαιών και οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος, είναι πιθανό να επιτείνουν την ένταση στις αγορές γεωργικών προϊόντων. Ωστόσο, η αστάθεια των τιμών των γεωργικών βασικών εμπορευμάτων αυξήθηκε προσφάτως σε πρωτόγνωρα επίπεδα. Η διαπίστωση αυτή ισχύει τόσο για τις αγορές της ΕΕ όσο και για τις διεθνείς αγορές, καθώς και για τις αγορές άμεσης παράδοσης (spot) και τις προθεσμιακές αγορές. Στο εσωτερικό της ΕΕ, οι αλλεπάλληλες μεταρρυθμίσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) οδήγησαν σε σημαντική μείωση των τιμών στήριξης και των συναφών μέτρων. Κατά συνέπεια, οι παραγωγοί και οι διαπραγματευτές βασικών εμπορευμάτων είναι περισσότερο εκτεθειμένοι σε αυξομειώσεις των αγοραίων τιμών και, κατ' επέκταση, έχουν μεγαλύτερο συμφέρον να χρησιμοποιούν τις προθεσμιακές αγορές με στόχο την αντιστάθμιση κινδύνων, αν και τούτο δεν ισχύει σε όλους τους γεωργικούς κλάδους. Επίσης αυξάνονται οι συναλλαγές με αντικείμενο δικαιώματα προαίρεσης και εξωχρηματιστηριακά παράγωγα. Οι παράγοντες αυτοί εξηγούν μέχρι ενός σημείου την αυξανόμενη δραστηριότητα σε χρηματιστήρια που εδρεύουν στην Ευρώπη και εγείρουν, ιδίως, δύο ζητήματα: το ζήτημα της επισιτιστικής ασφάλειας και το ζήτημα της ανάγκης για μεγαλύτερη διαφάνεια στις αγορές γεωργικών παραγώγων.

Η επισιτιστική ασφάλεια έχει χαρακτηρισθεί ένας από τους κύριους λόγους που υπαγορεύουν τη μελλοντική μεταρρύθμιση της ΚΓΠ[11]. Ένας ισχυρός γεωργικός τομέας έχει ζωτική

[11] COM(2010) 672 «Η ΚΓΠ με χρονικό ορίζοντα το 2020»

σημασία για να μπορέσει η πολύ ανταγωνιστική βιομηχανία τροφίμων να εξακολουθήσει να αποτελεί σημαντικό στοιχείο της οικονομίας και του εμπορικού τομέα της ΕΕ και μείζονα παίκτη στις διεθνείς αγορές. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, στο πλαίσιο του Γύρου της Ντόχα για την Ανάπτυξη, η ΕΕ συμφώνησε επί μιας σημαντικής δέσμης μέτρων στον τομέα της γεωργίας, υπό την αίρεση της επίτευξης μιας φιλόδοξης, ισορροπημένης και ολοκληρωμένης συνολικής συμφωνίας.

Η υπέρμετρη αστάθεια των τιμών των τροφίμων επηρεάζει τόσο τους παραγωγούς όσο και τους καταναλωτές, και έχει σοβαρές επιπτώσεις για την επισιτιστική ασφάλεια των αναπτυσσόμενων χωρών που εξαρτώνται από τις εισαγωγές τροφίμων. Κατά τις περιόδους έξαρσης των τιμών των τροφίμων (π.χ. κατά τη διετία 2007-2008), μεγάλο μέρος του φτωχού πληθυσμού των αναπτυσσόμενων χωρών αναγκάστηκε να μειώσει την ποσότητα τροφής που προσελάμβανε καθημερινά[12]. Το 2010, οι αυξήσεις των τιμών των τροφίμων ενδέχεται να προκαλέσουν νέα αύξηση του υποσιτισμού, των ανθρωπιστικών αναγκών και των κοινωνικών εντάσεων, καθώς και αναταραχή μεταξύ των ασθενέστερων καταναλωτών παγκοσμίως. Μολονότι η αύξηση των παγκόσμιων τιμών θα μπορούσε να τονώσει τη γεωργική παραγωγή, οι μηχανισμοί μετακύλισης των τιμών είναι σε πολλές περιπτώσεις ατελείς. Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, οι αγορές βασικών εμπορευμάτων συχνά δεν συνδέονται με τις παγκόσμιες αγορές ή, στην καλύτερη περίπτωση, τα μηνύματα σε σχέση με τις παγκόσμιες τιμές φθάνουν στις εγχώριες αγορές με σημαντική χρονική υστέρηση, με αποτέλεσμα συχνά να εκδηλώνεται καθυστερημένα η αντίδραση από την πλευρά της εγχώριας προσφοράς.

Διάφορες αναλύσεις του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας, του ΟΟΣΑ, της Επιτροπής και άλλων φορέων έχουν επικεντρωθεί σε εξελίξεις στο σκέλος της προσφοράς και της ζήτησης, οι οποίες επιτείνονται εξαιτίας βραχυπρόθεσμων οικονομικών παραγόντων και παραγόντων πολιτικής (π.χ. περιορισμών επί των εξαγωγών), οι οποίοι εξηγούν εν μέρει την παρατηρηθείσα ακραία αστάθεια των τιμών, περιλαμβανομένων ορισμένων παραγόντων που αφορούν ειδικά τις κεφαλαιαγορές και είναι πιθανό να έχουν επιτείνει τις μεταβολές των τιμών. Παρά τις εναπομένουσες αβεβαιότητες, με βάση τις προοπτικές που υπάρχουν για τα γεωργικά βασικά εμπορεύματα σύμφωνα με διάφορους οργανισμούς, περιλαμβανομένων των πλέον πρόσφατων μεσοπρόθεσμων προγνώσεων της Επιτροπής, εξάγονται τρία ασφαλή συμπεράσματα αναφορικά με τα γεωργικά βασικά εμπορεύματα:

– Οι τιμές των γεωργικών βασικών εμπορευμάτων αναμένεται να παραμείνουν υψηλότερες από τους ιστορικούς μέσους όρους τους, αντιστρέφοντας τη μακροπρόθεσμη πτωτική τάση τους, τουλάχιστον για το ορατό μέλλον.

– Η αστάθεια των τιμών αναμένεται ομοίως να παραμείνει αυξημένη, καίτοι εξακολουθούν να υπάρχουν ασάφειες όσον αφορά τα αίτια και τη διάρκειά της.

– Το επίπεδο των τιμών των συντελεστών παραγωγής που χρησιμοποιούνται στη γεωργία είναι επίσης πιθανό να παραμείνει υψηλότερο από τις ιστορικές του τάσεις.

Ο συνδυασμός των ανωτέρω παραγόντων υποδηλώνει ότι οι υψηλότερες τιμές των γεωργικών βασικών εμπορευμάτων δεν θα οδηγήσουν κατ' ανάγκη σε αύξηση των εισοδημάτων των γεωργών, ιδίως εάν τα περιθώριά τους συμπιεσθούν λόγω της αύξησης του κόστους. Επιπλέον, είναι εμφανή ορισμένα δυνητικά προβλήματα για τις χώρες που είναι καθαροί εισαγωγείς τροφίμων και, γενικότερα, για τους πλέον ευάλωτους καταναλωτές· τα

[12] FAO, WFP, The State of Food Insecurity in the World, Οκτώβριος 2010.

προβλήματα αυτά απορρέουν από τις συνέπειες των τιμών για τον πληθωρισμό των τροφίμων. Μολονότι ένας ορισμένος βαθμός μεταβλητότητας αποτελεί εγγενές χαρακτηριστικό των αγορών γεωργικών προϊόντων, η υπέρμετρη αστάθεια δεν ωφελεί ούτε τους παραγωγούς ούτε τους χρήστες.

2.1.3. Πρώτες ύλες

Στις πρώτες ύλες συγκαταλέγονται τα μεταλλικά ορυκτά, τα βιομηχανικά ορυκτά, τα υλικά κατασκευών, η ξυλεία και το φυσικό καουτσούκ. Σε αντίθεση με την ηλεκτρική ενέργεια, το εμπόριο πρώτων υλών είναι παγκόσμιο. Σε ό,τι αφορά τις τιμές και τις αγορές, η βασική διάκριση είναι μεταξύ των πρώτων υλών των οποίων η διαπραγμάτευση διεξάγεται σε χρηματιστήρια και των υπολοίπων. Παραδείγματος χάρη, η διαπραγμάτευση των βασικών μετάλλων (στα οποία συγκαταλέγονται το αλουμίνιο, ο χαλκός, ο μόλυβδος, το νικέλιο, ο κασσίτερος και ο ψευδάργυρος) διεξάγεται σε χρηματιστήρια, εκ των οποίων το σημαντικότερο παγκοσμίως είναι το Χρηματιστήριο Μετάλλων του Λονδίνου (London Metals Exchange - LME). Ωστόσο, πολλές από τις κρίσιμης σημασίας πρώτες ύλες στην ΕΕ, όπως το κοβάλτιο, το γάλλιο, το ίνδιο και οι σπάνιες γαίες, δεν αποτελούν αντικείμενο συναλλαγών στο LME. Η αγορά των υλικών αυτών είναι λιγότερο διαφανής, και οι ποσότητες που αγοράζονται και πωλούνται είναι πολύ μικρές σε σύγκριση με άλλα υλικά.

Οι παγκόσμιες αγορές μετάλλων και ορυκτών ακολουθούν σε γενικές γραμμές κυκλική πορεία, με βάση την προσφορά και τη ζήτηση. Ωστόσο, η περίοδος 2002-2008 χαρακτηρίστηκε από πολύ μεγάλη διόγκωση της ζήτησης για πρώτες ύλες, υπό την επίδραση της έντονης οικονομικής ανάπτυξης παγκοσμίως, ιδίως δε στις αναδυόμενες οικονομίες. Τούτο οδήγησε σε μια άνευ προηγουμένου εκτίναξη των τιμών. Οι πρόσφατες τάσεις υποδηλώνουν ότι η ζήτηση για πρώτες ύλες θα εξαρτηθεί και πάλι από τη μελλοντική πορεία των αναδυόμενων οικονομιών και από την ταχεία διάδοση των βασικών τεχνολογιών ευρείας εφαρμογής.

Μια εντεινόμενη ανησυχία στις αγορές αυτές σχετίζεται με τα μέτρα που επιβάλλουν ορισμένες χώρες προκειμένου να εξασφαλίσουν προνομιακή πρόσβαση στις πρώτες ύλες για την εγχώρια βιομηχανία τους, π.χ. με την επιβολή περιορισμών επί των εξαγωγών. Τα μέτρα αυτά προκαλούν στρεβλώσεις στις παγκόσμιες αγορές, καθώς και αβεβαιότητες σε σχέση με την ομαλή ροή των βασικών εμπορευμάτων. Τα μέτρα αυτής της μορφής είναι πιθανό να έχουν συνέπειες τόσο για τις ανεπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες, δεδομένου ότι σχεδόν καμία οικονομία δεν είναι αυτάρκης ως προς το σύνολο των πρώτων υλών. Οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, ιδίως, εξαρτώνται ενίοτε σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις εισαγωγές βασικών εμπορευμάτων και, κατά συνέπεια, υπάρχει περίπτωση να επηρεασθούν δυσμενώς από την έλλειψη ή την ανεπάρκεια πολυμερών κανόνων σε ορισμένους τομείς, π.χ. στον τομέα των εξαγωγικών δασμών. Εξάλλου, οι επιχειρήσεις αντιδρούν ποικιλοτρόπως στις διακυμάνσεις των τιμών, π.χ. με αποθεματοποίηση, με τη διαπραγμάτευση συμβάσεων μεγάλης διάρκειας ισχύος ή με την αντιστάθμιση του κινδύνου τιμής μέσω προθεσμιακών συμβάσεων. Μερικές από τις αντιδράσεις αυτές ενδέχεται να οξύνουν τη στενότητα της προσφοράς.

2.2. Η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των αγορών βασικών εμπορευμάτων και των συναφών κεφαλαιαγορών

Τα παράγωγα επί βασικών εμπορευμάτων επιτρέπουν σε παραγωγούς και σε χρήστες να αντισταθμίζουν τους κινδύνους που συνδέονται με την υλική παραγωγή και την αβεβαιότητα ως προς τις τιμές. Επίσης, αντιμετωπίζονται ολοένα και περισσότερο ως αμιγώς

χρηματοοικονομικές επενδύσεις. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα τελευταία χρόνια έχει καταγραφεί σημαντική αύξηση των χρηματοοικονομικών επενδυτικών ροών προς τις αγορές παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων (βλ. γράφημα 1).

Υπό αυτή την έννοια, οι αγορές βασικών εμπορευμάτων και οι κεφαλαιαγορές είναι ολοένα και πιο αλληλένδετες, και σε αυτές δραστηριοποιούνται πλέον ολοένα και περισσότεροι παράγοντες οι οποίοι αναζητούν μηχανισμούς διαχείρισης κινδύνου και επενδυτικές ευκαιρίες. Η ρευστότητα, η αποτελεσματικότητα και η προσβασιμότητα των αγορών άμεσης παράδοσης ενισχύονται από την εύρυθμη λειτουργία των αγορών παραγώγων, και αντιστρόφως. Η επάρκεια και η αξιοπιστία της πληροφόρησης σχετικά με τα θεμελιώδη μεγέθη των αγορών (π.χ. σχετικά με τους όγκους παραγωγής και κατανάλωσης, την ικανότητα μεταφοράς δικτύων και αγωγών, κλπ.), καθώς και ό όγκος των συναλλαγών που πραγματοποιούνται με αντικείμενο το εκάστοτε βασικό εμπόρευμα, είναι αναγκαία για τη διαφανή και ομαλή διαμόρφωση των τιμών, τόσο στις αγορές άμεσης παράδοσης όσο και στις αγορές παραγώγων. Εντούτοις, οι αγορές παραγώγων δεν χρησιμοποιούνται μόνο από εμπορικές επιχειρήσεις με σκοπό τη διαχείριση κινδύνων, αλλά και από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς στο πλαίσιο των στρατηγικών που εφαρμόζουν για τον επιμερισμό των κινδύνων. Εξάλλου, οι τιμές των προθεσμιακών συμβάσεων επί βασικών εμπορευμάτων (πρόκειται για παράγωγα εισηγμένα σε οργανωμένους χώρους διαπραγμάτευσης) χρησιμεύουν συχνά ως μέγεθος αναφοράς, επηρεάζοντας π.χ. τις λιανικές τιμές ενέργειας και τροφίμων που καταβάλλουν οι καταναλωτές στην ΕΕ.

Γράφημα 1 : Συναλλαγές στις αγορές παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων (Συνολικός αριθμός ανοικτών συμβολαίων επί προθεσμία ή με δικαίωμα προαίρεσης)

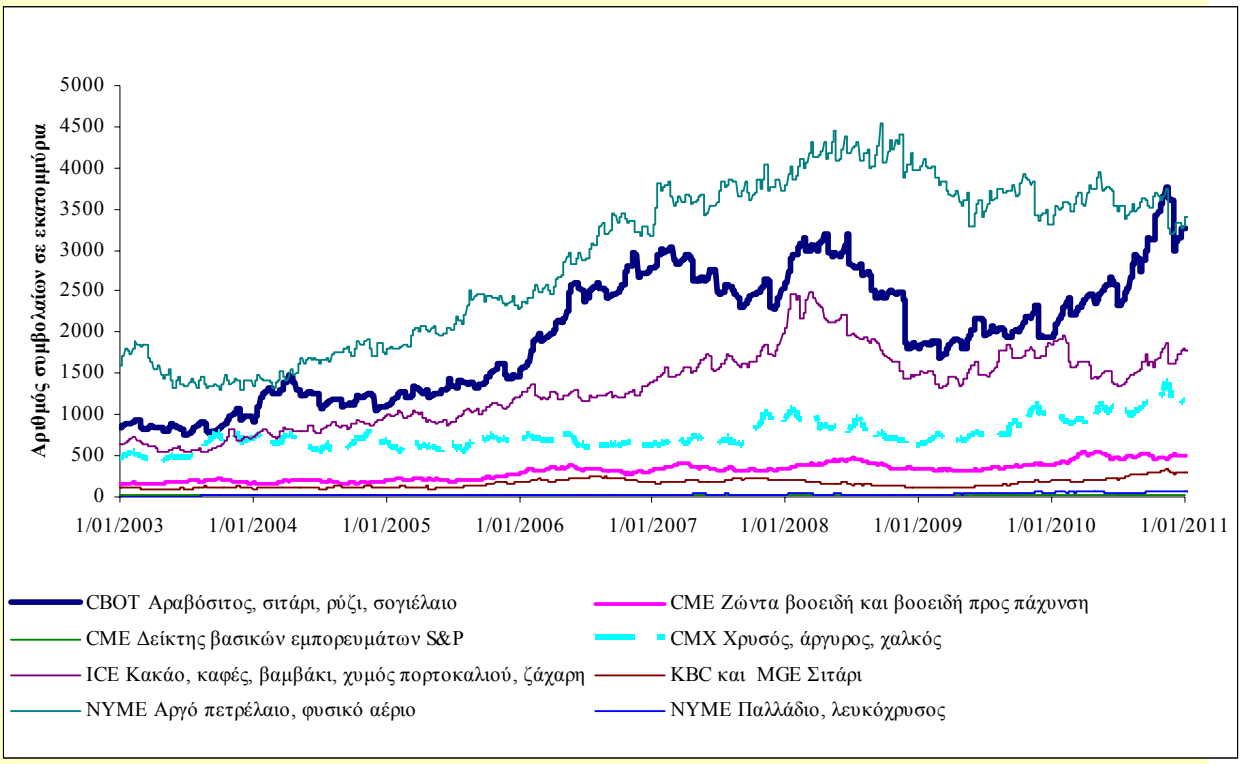

Πηγή: Commodity Futures Trading Commission των ΗΠΑ. (μέσω του Reuters Ecowin)

Η αξία μιας σύμβασης παραγώγου εξαρτάται εξ ορισμού από την αξία της υποκείμενης αγοράς στην οποία αναφέρεται η σύμβαση. Τούτο ισχύει κατεξοχήν όταν η υποκείμενη αγορά είναι αγορά ενσώματου αγαθού. Κατά συνέπεια, οι τιμές των παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων και των υποκείμενων ενσώματων βασικών εμπορευμάτων

αλληλοεπηρεάζονται. Κατά συνέπεια, οι αγορές παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων δεν είναι δυνατό να αξιολογηθούν χωριστά από τις αγορές βασικών εμπορευμάτων, και αντιστρόφως.

Πάντως, η εξακρίβωση της σχέσης αιτίου και αιτιατού στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης μεταξύ κεφαλαιαγορών και αγορών ενσώματων εμπορευμάτων είναι ένα περίπλοκο ζήτημα. Η διαπίστωση αυτών των συσχετισμών δυσχεραίνεται από το γεγονός ότι δεν έχουν όλες οι αγορές ενσώματων αγαθών τα ίδια χαρακτηριστικά. Υπάρχουν πολλοί παράγοντες οι οποίοι ασκούν επίδραση εν προκειμένω και εκ των οποίων ορισμένοι ισχύουν ειδικά για συγκεκριμένες αγορές, με αποτέλεσμα η δυναμική της αγοράς να διαφέρει από τον έναν κλάδο στον άλλο. Επί του παρόντος, η εξέταση του ακριβούς χαρακτήρα και της έκτασης των σχέσεων που υπάρχουν μεταξύ της διαδικασίας διαμόρφωσης των τιμών στις αγορές βασικών εμπορευμάτων και της αυξανόμενης σπουδαιότητας των αγορών παραγώγων δυσχεραίνεται ακόμη περισσότερο από την έλλειψη διαφάνειας στις αγορές αυτές.

Καίτοι είναι σαφές ότι υπάρχει μεγάλη αλληλεπίδραση μεταξύ των ανοιγμάτων στις αγορές παραγώγων και των τιμών άμεσης παράδοσης, είναι ακόμη δύσκολο να εκτιμηθούν με πληρότητα οι συσχετισμοί και ο αντίκτυπος των μεταβολών στις αγορές παραγώγων για τη μεταβλητότητα των υποκείμενων αγορών ενσώματων αγαθών. Η διαπίστωση αυτών των συσχετισμών δυσχεραίνεται περαιτέρω από το γεγονός ότι δεν έχουν όλες οι αγορές ενσώματων αγαθών τα ίδια χαρακτηριστικά, με αποτέλεσμα η δυναμική της αγοράς να διαφέρει από τον έναν κλάδο στον άλλο. Επομένως, χρειάζονται περαιτέρω προσπάθειες για την καλύτερη κατανόηση των σχετικών εξελίξεων[13].

Στην παρούσα φάση, ωστόσο, είναι ήδη σαφές ότι είναι σκόπιμο να ενισχυθούν ο βαθμός διαφάνειας και οι υποχρεώσεις παροχής πληροφοριών τόσο στις υποκείμενες αγορές ενσώματων αγαθών όσο και στις αγορές παραγώγων. Η αύξηση της διαφάνειας και η εύκολη πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τις αγορές ενσώματων αγαθών θα επιτρέπουν στους επενδυτές να προβαίνουν σε εμπεριστατωμένες αποφάσεις, θα συμβάλλουν στη διαδικασία σωστής εξακρίβωσης των τιμών και θα διευκολύνουν τον εντοπισμό και την αποτροπή καταχρήσεων. Επιπλέον, όμως, η πρόσφατη μεγάλη μεταβλητότητα των τιμών κατέδειξε ότι επιβάλλεται να διατηρηθούν οι τρέχουσες δυνατότητες όσων δραστηριοποιούνται στις αγορές ενσώματων αγαθών να αντισταθμίζουν τους κινδύνους τιμής που αναλαμβάνουν, και συγχρόνως να διασφαλισθεί η στενή και αποτελεσματική παρακολούθηση των εξελίξεων στην αγορά. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία για τις αναπτυσσόμενες χώρες που εξαρτώνται από τις εισαγωγές τροφίμων. Στο πλαίσιο αυτό θα μπορούσε επίσης να εξετασθεί η σκοπιμότητα λήψης πρόσθετων στοχοθετημένων κανονιστικών μέτρων, όπως η επιβολή περιορισμών στο ύψος των ανοιγμάτων οσάκις τούτο κρίνεται απαραίτητο.

3. ΑΠΟΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΙΣ ΑΓΟΡΕΣ ΒΑΣΙΚΩΝ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΩΝ

Σε επίπεδο ΕΕ, ανελήφθη πρωτοβουλία για την ενίσχυση της εποπτείας, της ακεραιότητας και της διαφάνειας των συναλλαγών στις αγορές ενέργειας[14]. Έχει επίσης αναληφθεί σειρά

---

13 Το έργο αυτό έχει ήδη ξεκινήσει εν μέρει (βλ. ενότητα 3.2) σε στενή συνεργασία με τους συναφείς διεθνείς ομολόγους, ιδίως δε με τις ΗΠΑ, με στόχο τη διασφάλιση κανονιστικής συνέπειας.

14 Η αγορά δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων στο πλαίσιο του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα αναφορικά με την ΕΕ δεν εξετάζεται στην παρούσα ανακοίνωση, επειδή τα δικαιώματα εκπομπής ρύπων δεν αποτελούν βασικά εμπορεύματα υπό τη γενικώς αποδεκτή έννοια του

πρωτοβουλιών με στόχο τη βελτίωση της λειτουργίας της διατροφικής αλυσίδας καθώς και της διαφάνειας στις αγορές γεωργικών βασικών εμπορευμάτων. Στο πλαίσιο των υπό υλοποίηση μεταρρυθμίσεων του κανονιστικού πλαισίου που διέπει τις κεφαλαιαγορές, η Επιτροπή έχει επίσης προσδιορίσει μέτρα για την αύξηση της ακεραιότητας και της διαφάνειας των αγορών παραγώγων βασικών εμπορευμάτων.

3.1. Αγορές ενσώματων αγαθών

3.1.1. Ενέργεια (πετρέλαιο, ηλεκτρική ενέργεια, φυσικό αέριο)

Η Επιτροπή απέδειξε ότι είναι πρόθυμη να αναλάβει δράση για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των αγορών ενέργειας με την πρόταση που υπέβαλε σχετικά με τη θέσπιση σαφών κανόνων για την απαγόρευση των καταχρήσεων στις αγορές χονδρικής πώλησης ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου, σε συνδυασμό με ένα πλαίσιο παρακολούθησης των αγορών το οποίο θα καλύπτει το σύνολο της ΕΕ και νέες εκτελεστικές εξουσίες για τις ρυθμιστικές αρχές ενέργειας[15]. Η προσέγγιση αυτή θα συμβάλει στο να αποκομίσουν οι επιχειρήσεις και οι πολίτες της Ευρώπης τα οφέλη που απορρέουν από την εσωτερική αγορά και συνιστά ένα καλό πρότυπο για τον τρόπο αντιμετώπισης των προκλήσεων τις οποίες συνεπάγεται η αυξανόμενη αλληλεξάρτηση των αγορών βασικών εμπορευμάτων και των σχετικών κεφαλαιαγορών. Ο προταθείς κανονισμός για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στην ενεργειακή αγορά[16] θα παράσχει στις ευρωπαϊκές και εθνικές αρχές τα εργαλεία για τον εντοπισμό περιπτώσεων κατάχρησης στις αγορές χονδρικής εμπορίας ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου:

– Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER) θα φέρει την ευθύνη της παρακολούθησης της αγοράς με στόχο την ανίχνευση πιθανών περιπτώσεων κατάχρησης.

– Θα απαγορεύεται στους διαπραγματευτές να κάνουν χρήση εμπιστευτικών πληροφοριών προκειμένου να αποκομίζουν οφέλη από τις συναλλαγές τους ή να χειραγωγούν την αγορά ωθώντας τεχνητά τις τιμές σε επίπεδο υψηλότερο από αυτό που δικαιολογείται με βάση τη διαθεσιμότητα, το κόστος παραγωγής ή την ικανότητα αποθήκευσης και μεταφοράς της ενέργειας.

– Θα αναβαθμισθεί η συνεργασία μεταξύ των ρυθμιστικών αρχών που ασχολούνται με τις αγορές ενσώματων αγαθών (ACER) και εκείνων που ασχολούνται με τις χρηματοπιστωτικές αγορές (ESMA).

Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να εξασφαλίσει ότι οι απαιτήσεις διαφάνειας που ισχύουν για τα θεμελιώδη δεδομένα στις αγορές φυσικού αερίου και ηλεκτρικής ενέργειας λειτουργούν αποτελεσματικά και καλύπτουν τις ανάγκες της αγοράς.

όρου. Η Επιτροπή εξέτασε ανακοίνωση σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα: COM(2010)796 «Προς ένα ενισχυμένο πλαίσιο εποπτείας της αγοράς για το σύστημα εμπορίας εκπομπών της ΕΕ».

15 Στην παρούσα ενότητα δεν εξετάζονται άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την ενέργεια, όπως η ασφάλεια και η προστασία ή συνολική συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα της εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Τα ζητήματα αυτά εξετάζονται στην ανακοίνωση «Ενέργεια 2020 — Μια στρατηγική για ανταγωνιστική, αειφόρο και ασφαλή ενέργεια», COM(2010) 639.

16 Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ακεραιότητα και τη διαφάνεια στην ενεργειακή αγορά - COM(2010) 726, Δεκέμβριος 2010.

3.1.2. Γεωργία και επισιτιστική ασφάλεια

Επειδή η αστάθεια των τιμών οφείλεται σε πολλά αίτια, δεν υπάρχει μία, απλή λύση για τα προβλήματα που διαπιστώνονται. Το συμπέρασμα αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο αν ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της γεωργικής παραγωγής (σχέση με την επισιτιστική ασφάλεια και με το περιβάλλον, περιλαμβανομένης της εξάρτησης της γεωργικής παραγωγής από τους κύκλους ζωής, τις καιρικές συνθήκες και τις εποχές, καθώς και τις υγειονομικές συνθήκες και τις συνθήκες που σχετίζονται με επιβλαβείς οργανισμούς), με αποτέλεσμα να περιπλέκεται ακόμη περισσότερο ο δυνητικός αντίκτυπος των εναλλακτικών επιλογών πολιτικής.

Ωστόσο, ένας καίριος τομέας εργασίας αφορά τη βελτίωση της πληροφόρησης σχετικά με τις αγορές. Ο τομέας της γεωργίας έχει στη διάθεσή του πληθώρα πληροφοριών σχετικά με τη γεωργική παραγωγή, την κατανάλωση και τα αποθέματα· οι πληροφορίες αυτές προέρχονται από δημόσιες πηγές (Παγκόσμια Τράπεζα, FAO/ΟΟΣΑ, USDA, Ευρωπαϊκή Ένωση, ABARE) ή από οργανισμούς που ασχολούνται με βασικά εμπορεύματα (με προεξάρχον το Διεθνές Συμβούλιο Σιτηρών). Αυτός ο πλούτος πληροφόρησης έρχεται σε πρόδηλη αντίθεση με την πληροφόρηση σχετικά με άλλα βασικά εμπορεύματα, όπως τα μέταλλα, τα ορυκτά και η ενέργεια, όπου οι πληροφορίες σχετικά με την αγορά δεν δημοσιοποιούνται και παρέχονται κυρίως από τις επιχειρήσεις του εκάστοτε κλάδου. Εντούτοις, θα μπορούσε να επέλθει περαιτέρω βελτίωση σε σχέση με την ποιοτική στάθμη και την έγκαιρη απόκτηση πληροφοριών σχετικά με τα εθνικά και περιφερειακά αποθέματα τροφίμων, καθώς και σχετικά με τις προβλέψεις για την παραγωγή και κατανάλωση τροφίμων. Το G-20 ζήτησε από την «Παγκόσμια Τράπεζα να αναπτύξει συνεργασία με άλλους συναφείς διεθνείς φορείς με στόχο την κατάρτιση μέτρων για τη βελτίωση της πληροφόρησης σχετικά με τα εθνικά και περιφερειακά αποθέματα τροφίμων και σχετικά με τις προβλέψεις για την παραγωγή τροφίμων», η δε Επιτροπή θα στηρίξει πλήρως τις σχετικές εργασίες.

Με δεδομένο τον αυξανόμενο εμπορικό προσανατολισμό της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, η πληροφόρηση και η διαφάνεια σε σχέση με τις εξελίξεις στις αγορές βασικών εμπορευμάτων έχουν αποκτήσει πρωταρχική σημασία στο πλαίσιο των προσπαθειών για τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας της αλυσίδας τροφίμων γεωργικής προέλευσης:

– Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν σε τακτική βάση στην Επιτροπή ένα ευρύ φάσμα δεδομένων, τα οποία δημοσιεύονται στο Διαδίκτυο[17] και αποτελούν αντικείμενο συζήτησης με τις συμβουλευτικές επιτροπές των ενδιαφερομένων.

– Η Στατιστική Υπηρεσία της Επιτροπής έχει συγκροτήσει έναν μηχανισμό παρακολούθησης των τιμών, με στόχο την αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τις τιμές[18], και ήδη διεξάγονται διαβουλεύσεις για το πώς μπορεί να βελτιωθεί ο μηχανισμός αυτός.

– Οι υπηρεσίες της Επιτροπής καταρτίζουν και δημοσιεύουν ανά τακτά χρονικά διαστήματα εκτιμήσεις σχετικά με τις μεσοπρόθεσμες προοπτικές των σημαντικότερων αγορών γεωργικών βασικών εμπορευμάτων[19].

---

17 Βλ. επί παραδείγματι http://ec.europa.eu/agriculture/markets/prices/monthly_en.pdf

18 Βλ. ttp://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/methodology/prices_data_for_market_monitoring

19 http://ec.europa.eu/agriculture/publi/caprep/prospects2010/index_en.htm

Η Επιτροπή έχει συστήσει ένα φόρουμ υψηλού επιπέδου για τη βελτίωση της λειτουργίας της αλυσίδας εφοδιασμού τροφίμων[20]. Μολονότι το εν λόγω φόρουμ δεν ασχολείται με την αστάθεια των τιμών καθ' εαυτή, εξετάζει το ζήτημα της μετακύλισης των αυξομειώσεων των τιμών σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού, τις σχέσεις μεταξύ επιχειρήσεων, την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας τροφίμων, την εφοδιαστική του κλάδου τροφίμων γεωργικής προέλευσης και τον μηχανισμό παρακολούθησης των τιμών των τροφίμων.

Οι εξάρσεις των τιμών των τροφίμων έχουν φέρει στην επιφάνεια την ανεπάρκεια των επενδύσεων στη γεωργία σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες κατά τις τελευταίες δεκαετίες[21]. Η αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ έχει αναγνωρίσει την ανάγκη αντιστροφής αυτής της τάσης. Όπως αναφέρεται στην Πράσινη Βίβλο σχετικά με την αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ[22], η πολιτική αυτή μπορεί να συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην άμβλυνση των επιπτώσεων της αστάθειας των τιμών για το πιο ευάλωτο τμήμα του πληθυσμού. Η Επιτροπή θέσπισε ήδη ένα πλαίσιο πολιτικής σχετικά με την επισιτιστική ασφάλεια[23], στο οποίο επισημαίνεται ότι η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμβάλουν στη βελτίωση της λειτουργίας των αγορών τροφίμων σε παγκόσμιο, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω της βελτίωσης της διαφάνειας των αγορών. Κάτι τέτοιο προϋποθέτει στήριξη στις αναπτυσσόμενες χώρες με σκοπό την ενίσχυση των οργανώσεων των γεωργών, τη βελτίωση της διαφάνειας των τιμών, τη διατηρήσιμη αύξηση της παραγωγικότητας του γεωργικού τομέα, καθώς και την κατάρτιση και εφαρμογή κανονιστικών πλαισίων. Η ανάπτυξη της γεωργικής παραγωγής θα επιτρέψει μεγαλύτερη αντοχή και προσαρμοστικότητα σε κλυδωνισμούς που σχετίζονται με τα τρόφιμα.

Τέλος, δεδομένου ότι οι μονομερείς ενέργειες ορισμένων κυβερνήσεων είναι επίσης ένας παράγοντας που μπορεί να επηρεάσει τις αγορές ενσώματων αγαθών και να προκαλέσει αστάθεια των τιμών, απαιτείται βελτιωμένη διακυβέρνηση και διεθνής διάλογος στον συγκεκριμένο τομέα.

3.2. Ρύθμιση των χρηματαγορών

Υπάρχει ευρεία σύμπτωση απόψεων για το ότι είναι επιθυμητό να αυξηθεί η ακεραιότητα και η διαφάνεια της αγοράς παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων. Σε συμμόρφωση με τις αρχές και τα συμπεράσματα του G20, η Επιτροπή δρομολόγησε σειρά πρωτοβουλιών προς τον σκοπό αυτό:

– Εξέδωσε πρόταση κανονισμού σχετικά με τις συναλλαγές με αντικείμενο εξωχρηματιστηριακά παράγωγα[24], με στόχο τη μείωση του συστημικού κινδύνου και τη βελτίωση της διαφάνειας για τις ρυθμιστικές αρχές που ασχολούνται με το σύνολο των παραγώγων, περιλαμβανομένων των παραγώγων που αφορούν βασικά εμπορεύματα.

---

20 Βλ. http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/food/competitiveness/forum_food/index_en.htm

21 Λιγότερα από δέκα αφρικανικά κράτη εκπληρώνουν τον στόχο που τέθηκε στο Μαπούτο το 2003 για την πραγματοποίηση του 10% των δημόσιων επενδύσεων στον τομέα της γεωργίας.

22 COM(2010) 629 «Η αναπτυξιακή πολιτική της ΕΕ προς όφελος της χωρίς κοινωνικούς αποκλεισμούς και αειφόρου ανάπτυξης. Αύξηση του αντικτύπου της αναπτυξιακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

23 COM(2010) 127 – Πολιτικό πλαίσιο της ΕΕ για την παροχή βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες προς αντιμετώπιση της πρόκλησης της επισιτιστικής ασφάλειας.

24 COM(2010) 484, 15.9.2010

– Η επανεξέταση της οδηγίας σχετικά με την κατάχρηση αγοράς[25], η οποία προβλέπεται να πραγματοποιηθεί την άνοιξη του 2011, θα έχει ως στόχο να αποσαφηνισθούν οι περιπτώσεις συναλλαγών στις αγορές βασικών εμπορευμάτων οι οποίες συνιστούν κατάχρηση, καθώς και να διασφαλισθεί ότι όλοι οι χώροι και οι συναλλαγές στο πλαίσιο των οποίων είναι πιθανό να εκδηλωθούν καταχρηστικές πρακτικές καλύπτονται επαρκώς από κανόνες εφαρμοστέους στο σύνολο της ΕΕ.

– Στο πλαίσιο της επανεξέτασης των θεμάτων που αφορούν τις «δέσμες επενδυτικών προϊόντων για ιδιώτες επενδυτές» (PRIPS)[26], θα συμπεριλάβει εξέταση της ανάγκης για μεγαλύτερη πειθαρχία και για αναβάθμιση της ποιότητας της πληροφόρησης που παρέχεται κάθε φορά που προσφέρονται σε ιδιώτες επενδυτές δομημένα προϊόντα επενδύσεων σε βασικά εμπορεύματα.

– Η οδηγία σχετικά με τους διαχειριστές οργανισμών εναλλακτικών επενδύσεων[27] θα αυξήσει τη διαφάνεια των εν λόγω οργανισμών για τους επενδυτές και τις εθνικές αρχές εποπτείας και θα επιτρέψει την καλύτερη κατανόηση της επίδρασης που οι οργανισμοί αυτοί ασκούν στις αγορές παραγώγων βασικών εμπορευμάτων.

– Η επανεξέταση της οδηγίας για τις αγορές χρηματοπιστωτικών μέσων[28], την άνοιξη του 2011, θα αποσκοπεί στην περαιτέρω βελτίωση της διαφάνειας των συναλλαγών και των τιμών σε σχέση με τα παράγωγα επί βασικών εμπορευμάτων, με τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες η διαπραγμάτευση προϊόντων που αφορούν παράγωγα επί βασικών εμπορευμάτων θα πρέπει να πραγματοποιείται αποκλειστικά σε οργανωμένους τόπους διαπραγμάτευσης. Επίσης, θα συμπεριλάβει εξέταση της ανάγκης να παρέχεται περισσότερο συστηματική και αναλυτική πληροφόρηση σχετικά με τις εμπορικές δραστηριότητες των διαφόρων κατηγοριών διαπραγματευτών οι οποίοι δραστηριοποιούνται στις αγορές παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων, καθώς και της ανάγκης να έχουν οι ρυθμιστικές αρχές πληρέστερη εικόνα για τα ανοίγματα σε παράγωγα επί βασικών εμπορευμάτων, περιλαμβανομένης της ανάγκης επιβολής περιορισμών στο ύψος των ανοιγμάτων αυτών οσάκις τούτο κρίνεται απαραίτητο.

– Τέλος, η σύσταση της Ευρωπαϊκής Αρχής Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA) θα εξασφαλίσει τη συνεκτικότητα των τεχνικών κανόνων στους οποίους υπόκεινται οι αγορές αυτές και θα συμβάλει καθοριστικά στην ενίσχυση της συνεργασίας με τις ρυθμιστικές αρχές που ασχολούνται με τις υποκείμενες αγορές ενσώματων αγαθών[29].

3.3. Αλληλεπίδραση μεταξύ αγορών ενσώματων αγαθών και χρηματοοικονομικών αγορών βασικών εμπορευμάτων

Τα μέτρα που περιγράφονται παραπάνω θα συντελέσουν στο να καταστούν οι αυξανόμενες επενδυτικές ροές περισσότερο διαφανείς, να καταγράφονται καλύτερα και να περιορισθεί η ικανότητά τους να στρεβλώνουν τη λειτουργία των αγορών βασικών εμπορευμάτων. Παρόλα

---

25 Οδηγία 2003/6/ΕΚ (ΕΕ L 96 της 12.4.2003).

26 Στις 26 Νοεμβρίου 2010, άρχισε δημόσια διαβούλευση σχετικά με τις PRIPS, http://ec.europa.eu/internal_market/finservices-retail/investment_products_en.htm#consultation

27 COM(2009)207 της 30.4.2009.

28 Οδηγία 2004/39/ΕΚ (ΕΕ L 145 της 30.04.2004).

29 Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1095/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 2010, σχετικά με τη σύσταση Ευρωπαϊκής Εποπτικής Αρχής, την τροποποίηση της απόφασης αριθ. 716/2009/ΕΚ και την κατάργηση της απόφασης της Επιτροπής 2009/77/ΕΚ (ΕΕ L 331 της 15.12.2010, σ. 84).

αυτά, η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι απαιτείται καλύτερη κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ αγορών ενσώματων αγαθών και χρηματοοικονομκών αγορών βασικών εμπορευμάτων. Με βάση τα προεκτεθέντα δεδομένα, η Επιτροπή σκοπεύει:

– να προβεί σε περαιτέρω ανάλυση των εξελίξεων στις χρηματοοικονομικές και στις ενσώματες αγορές βασικών εμπορευμάτων, έτσι ώστε να γίνουν καλύτερα κατανοητές οι μεταξύ τους σχέσεις, και να υποστηρίξει ανάλογες προσπάθειες που καταβάλλονται σε παγκόσμιο επίπεδο (G20, IOSCO, IEA, FAO, UNCTAD, ΟΟΣΑ, ΔΝΤ, κλπ.)·

– να προωθήσει περαιτέρω βελτιώσεις σε σχέση με τη διαφάνεια και τη διαθεσιμότητα πληροφοριών σχετικά με τις αγορές ενσώματων βασικών εμπορευμάτων, μεταξύ άλλων μέσω των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών και θεσμικών φορέων, με στόχο τη διασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των αγορών αυτών.

4. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ

Πέραν των εξελίξεων που σχετίζονται με τη μεταβλητότητα των τιμών και την αλληλεπίδραση μεταξύ ενσώματων και χρηματοοικονομικών αγορών βασικών εμπορευμάτων, εξακολουθεί να έχει ουσιώδη σημασία το ζήτημα του υλικού εφοδιασμού πρώτων υλών. Το 2008, η Επιτροπή εγκαινίασε την «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες»[30] (ΠΠΥ), με την οποία καθορίστηκε ολοκληρωμένη στρατηγική για την ανταπόκριση στις ποικίλες προκλήσεις που σχετίζονται με την πρόσβαση σε μη ενεργειακές και μη γεωργικές πρώτες ύλες.

Η ΠΠΥ βασίζεται σε τρεις πυλώνες, που έχουν ως στόχο: να εξασφαλίσουν ίσους όρους πρόσβασης σε πόρους που βρίσκονται σε τρίτες χώρες· να προωθήσουν τον βιώσιμο εφοδιασμό πρώτων υλών από ευρωπαϊκές πηγές· και να ενισχύσουν την αποδοτική χρήση των πόρων και την ανακύκλωση. Ένα στοιχείο της στρατηγικής αυτής είναι η ανάγκη για μια «διπλωματία των πρώτων υλών», η οποία θα πρέπει να εδράζεται σε ευρύτερες πολιτικές έναντι των τρίτων χωρών, όπως η προαγωγή των δικαιωμάτων του ανθρώπου, της χρηστής διακυβέρνησης, της επίλυσης των διαφορών, της μη διάδοσης των όπλων μαζικής καταστροφής και της περιφερειακής σταθερότητας. Στην παρούσα ενότητα εξετάζονται τα έως σήμερα αποτελέσματα σε σχέση με τον προσδιορισμό των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών, καθώς και στους τομείς του εμπορίου, της ανάπτυξης, της έρευνας, της αποδοτικής χρήσης των πόρων και της ανακύκλωσης. Η ενότητα 5 πραγματεύεται με τα επόμενα βήματα.

4.1. Προσδιορισμός των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών

Η Επιτροπή, από κοινού με τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερομένους, έχει προσδιορίσει 14 πρώτες ύλες οι οποίες θεωρούνται ως κρίσιμης σημασίας σε επίπεδο ΕΕ (βλ. παράρτημα), ενώ παράλληλα επεξεργάστηκε μια διαφανή, καινοτόμο και ρεαλιστική μεθοδολογική προσέγγιση για τον καθορισμό του «κρίσιμου χαρακτήρα»[31].

Ως κρίσιμης σημασίας πρώτες ύλες θεωρούνται εκείνες οι οποίες εμφανίζουν ιδιαίτερα υψηλό κίνδυνο ανεπαρκούς προσφοράς κατά τα επόμενα 10 έτη και οι οποίες είναι ιδιαίτερα σημαντικές για την αλυσίδα της προστιθέμενης αξίας. Ο κίνδυνος προσφοράς σχετίζεται με

---

30 COM(2008) 699 Ανακοίνωση «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες – Κάλυψη των ουσιωδών αναγκών μας για ανάπτυξη και απασχόληση στην Ευρώπη».

31 «Πρώτες ύλες που έχουν κρίσιμη σημασία για την ΕΕ». Έκθεση της ειδικής ομάδας εργασίας RMSG σχετικά με τον προσδιορισμό των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών, Ιούνιος 2010.

τη συγκέντρωση της παραγωγής σε ελάχιστες χώρες, καθώς και με τη χαμηλή πολιτικοοικονομική σταθερότητα ορισμένων εκ των προμηθευτών. Σε πολλές περιπτώσεις ο κίνδυνος αυτός επαυξάνεται λόγω της χαμηλής υποκαταστασιμότητας και των χαμηλών ποσοστών ανακύκλωσης. Συχνά, ο σταθερός εφοδιασμός έχει σημασία για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής για το κλίμα, καθώς και για την τεχνολογική καινοτομία. Παραδείγματος χάρη, οι σπάνιες γαίες έχουν ζωτική σημασία για τους υψηλής απόδοσης μόνιμους μαγνήτες ανεμογεννητριών ή ηλεκτρικών οχημάτων, για τους καταλυτικούς μετατροπείς αυτοκινήτων και για τις κάρτες τυπωμένου κυκλώματος, τις οπτικές ίνες και τους υπεραγωγούς υψηλών θερμοκρασιών. Η ΕΕ εξαρτάται απολύτως από τις εισαγωγές, με την Κίνα να αντιπροσωπεύει το 97% της παγκόσμιας παραγωγής το 2009. Συγχρόνως, προς το παρόν δεν υπάρχουν εμπορικώς βιώσιμες μέθοδοι ανακύκλωσης ή υποκατάστασης των σπάνιων γαιών.

Στο πλαίσιο των εργασιών για τον προσδιορισμό των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών, ήλθε επίσης στην επιφάνεια η ανάγκη για καλύτερα δεδομένα και γνώσεις, καθώς και η αναγκαιότητα τακτικής επικαιροποίησης του καταλόγου πρώτων υλών με γνώμονα τις εξελίξεις στις αγορές, τις τεχνολογικές εξελίξεις (π.χ. λίθιο, χάφνιο και νικέλιο) και τα νέα στοιχεία σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των διαφόρων πρώτων υλών. Εξάλλου, εξήχθη το συμπέρασμα ότι οι δράσεις πολιτικής δεν θα πρέπει να περιορίζονται αποκλειστικά και μόνο στις κρίσιμης σημασίας πρώτες ύλες.

4.2. Υλοποίηση της εμπορικής στρατηγικής της ΕΕ για τις πρώτες ύλες

Από το 2008 και μετά, υπήρξαν πολλά επιτεύγματα στο κεφάλαιο της εμπορικής πολιτικής. Καθορίστηκε η εμπορική στρατηγική της ΕΕ για τις πρώτες ύλες και δημοσιεύτηκε η πρώτη σχετική ετήσια έκθεση[32]. Μέχρι σήμερα, έχουν καταγραφεί τα ακόλουθα αποτελέσματα στους τρεις κύριους τομείς:

– Η ΕΕ πρότεινε εμπορικές ρυθμίσεις σχετικά με τους περιορισμούς επί των εξαγωγών (περιλαμβανομένων των απαγορεύσεων, των ποσοστώσεων, των δασμών και των μη αυτόματων αδειών εξαγωγής) στο πλαίσιο όλων των συναφών διαπραγματεύσεων, είτε διμερών είτε πολυμερών (π.χ. στο πλαίσιο της συμφωνίας ελεύθερων συναλλαγών με την Κορέα και στο πλαίσιο των διατάξεων για τους εξαγωγικούς δασμούς που ισχύουν για μια σειρά πρώτων υλών, όπως η ξυλεία, ενόψει της προσχώρησης της Ρωσίας στον ΠΟΕ).

– Σε ό,τι αφορά την επιβολή της νομοθεσίας, η Επιτροπή συνέχισε τις προσπάθειες για την αντιμετώπιση των φραγμών που υπάρχουν, πρωτίστως μέσω διαλόγου, αλλά, οσάκις δεν κατεγράφη πρόοδος, υπήρξε έτοιμη να κάνει χρήση άλλων μέσων, όπως ο μηχανισμός επίλυσης διαφορών του ΠΟΕ.

– Σε σχέση με την εμβέλεια, η Επιτροπή έθιξε το ζήτημα των πρώτων υλών στο πλαίσιο διαφόρων διμερών διαλόγων, αλλά και στον ΟΟΣΑ. Μετά την από κοινού οργάνωση εργαστηρίου αφιερωμένου στο συγκεκριμένο ζήτημα, στα τέλη του 2009, το θέμα εντάχθηκε στο πρόγραμμα εργασίας του ΟΟΣΑ για την περίοδο 2011-2012.

---

[32] ΓΔ Εμπορίου – Η πολιτική για τις πρώτες ύλες – Ετήσια έκθεση 2009 (http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/raw-materials/).

4.3. Μέσα αναπτυξιακού χαρακτήρα

Έχουν δρομολογηθεί ενέργειες στο πλαίσιο του 10ου ΕΤΑ, κυρίως βάσει της προσέγγισης με στόχο τη χρηστή διακυβέρνηση («ενδυνάμωση κρατών»). Επίσης, χρηματοδοτήθηκαν έργα από το Ταμείο Υποδομών ΕΕ-Αφρικής, μέσω δανείων της ΕΤΕπ για έργα εξόρυξης ή μέσω του 7ου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και ανάπτυξη όσον αφορά γεωλογικές μελέτες. Η Επιτροπή υποστηρίζει επίσης τη δημιουργία υγιούς επενδυτικού περιβάλλοντος μέσω πρωτοβουλιών όπως η ειδική ανά χώρα τεχνική βοήθεια με στόχο την αύξηση της διαφάνειας των εσόδων, μέσω της «Πρωτοβουλίας για τη διαφάνεια των εξορυκτικών βιομηχανιών», και καταβάλλει προσπάθεια για την προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης στον τομέα της φορολογίας[33].

4.4. Νέες ευκαιρίες στον τομέα της έρευνας, της καινοτομίας και των δεξιοτήτων

Η ΕΕ έχει λάβει μέτρα με στόχο τη βελτίωση του γνωσιακού της υποβάθρου σχετικά με τα υφιστάμενα και τα μελλοντικά κοιτάσματα πολλών σημαντικών πρώτων υλών, αλλά και προκειμένου να ενθαρρυνθεί η εξορυκτική βιομηχανία να παράσχει νέα προϊόντα στον μεταποιητικό τομέα, μέσω του 7ου προγράμματος πλαισίου για την έρευνα και ανάπτυξη. Το σχέδιο ProMine, το οποίο άρχισε να εφαρμόζεται το 2009 με προϋπολογισμό 17 εκατ. ευρώ, θα επιτρέψει την ανάπτυξη της πρώτης πανευρωπαϊκής βάσης δεδομένων για τους ορυκτούς πόρους η οποία θα στηρίζεται στη χρήση δορυφόρων, καθώς και τετραδιάστατου ηλεκτρονικού συστήματος μοντελοποίησης, προκειμένου να διευκολυνθεί η αποτίμηση της αξίας των ορυκτών πόρων της Ευρώπης. Έχει διατεθεί χρηματοδότηση για σχέδια που αφορούν προηγμένες υπόγειες τεχνολογίες «έξυπνης» εξόρυξης, την υποκατάσταση πρώτων υλών στρατηγικής σημασίας (π.χ. σπάνιων γαιών και μετάλλων της κατηγορίας του λευκόχρυσου) και τον συντονισμό των δραστηριοτήτων στα κράτη μέλη στον τομέα της βιομηχανικής χρησιμοποίησης πρώτων υλών μέσω του δικτύου ERA-NET. Έχει παρασχεθεί στήριξη για την ανάπτυξη της έννοιας της βιοδιύλισης, η οποία θα συμβάλει στην παραγωγή νέων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας, οι δε «Ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες για τους βιώσιμους ορυκτούς πόρους και την τεχνολογία αξιοποίησης των δασικών πόρων» αποτελούν σημαντικό μοχλό των νέων ερευνητικών προσπαθειών που αφορούν τις πρώτες ύλες.

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης παρέχει επίσης χρηματοδότηση για έρευνα, καινοτομία και μέτρα στήριξης των επιχειρήσεων σε σχέση με την αναζήτηση και εξόρυξη πρώτων υλών, ενώ το «Πρόγραμμα για τα ορυκτά και το περιβάλλον» του Erasmus Mundus (2009-2013) προάγει τη νέα γενιά δεξιοτήτων στον τομέα των πρώτων υλών.

4.5. Κατευθυντήριες γραμμές για την εφαρμογή της νομοθεσίας Natura 2000

Η Επιτροπή, ανταποκρινόμενη στους προβληματισμούς που εκφράζονται σε σχέση με την επιδίωξη των ενίοτε ανταγωνιστικών μεταξύ τους στόχων της διασφάλισης υψηλού επιπέδου περιβαλλοντικής προστασίας στις περιοχές Natura 2000 και της ανάπτυξης ανταγωνιστικών εξορυκτικών δραστηριοτήτων, κατήρτισε κατευθυντήριες γραμμές για τον τρόπο εφαρμογής του πλαισίου λήψεως αποφάσεων του προγράμματος Natura 2000. Σε αυτές υπογραμμίζεται, επί παραδείγματι, ότι δεν προβλέπεται αυτόματος αποκλεισμός των μη ενεργειακών εξορυκτικών δραστηριοτήτων εντός ή πλησίον των περιοχών Natura 2000[34]. Η Επιτροπή έχει

---

[33] COM(2010) 163, «Συνεργασία με τις αναπτυσσόμενες χώρες για την προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης στο φορολογικό τομέα».

[34] http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

επίσης παράσχει καθοδήγηση υπό τη μορφή παραδειγμάτων ορθών πρακτικών όσον αφορά την εκμετάλλευση πόρων ξυλείας και την ταυτόχρονη διασφάλιση της αειφόρου διαχείρισης των δασών[35].

4.6. Αποδοτικότερη χρήση των πόρων και καλύτερες συνθήκες ανακύκλωσης

Η αρχή της αειφόρου χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων είναι ένα στοιχείο το οποίο εντάσσεται ολοένα και περισσότερο στις πρωτοβουλίες που η ΕΕ αναλαμβάνει για την τόνωση της απασχόλησης και της ανταγωνιστικότητας[36]. Τα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει πλειάδα πολιτικών και πρακτικών μηχανισμών με στόχο την αποδοτικότερη χρήση των πόρων. Ένα μείζον ζήτημα πολιτικής είναι η ανάγκη να υπάρχει νομική σαφήνεια για τον καθορισμό των προϋποθέσεων υπό τις οποίες απόβλητα που έχουν υποβληθεί σε επανεπεξεργασία είναι δυνατό να χαρακτηρισθούν εκ νέου ως προϊόντα. Η Επιτροπή, στο πλαίσιο της οδηγίας-πλαισίου για τα απόβλητα, καταρτίζει όρους για τον «αποχαρακτηρισμό των αποβλήτων» οι οποίοι θα ισχύουν για συγκεκριμένους κύκλους αποβλήτων, ενώ ήδη προοδεύουν οι εργασίες για τους κανόνες που θα διέπουν τα σιδηρούχα μέταλλα και το αλουμίνιο, τον χαλκό και το ανακυκλωμένο χαρτί και γυαλί.

Από το 2008, η Επιτροπή καταβάλλει προσπάθειες για την πρόληψη των παράνομων εξαγωγών και της παράνομης απόρριψης αποβλήτων, συνδράμοντας τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τον κανονισμό για τη μεταφορά των αποβλήτων. Η Επιτροπή εξετάζει τη σκοπιμότητα θέσπισης κατευθυντήριων γραμμών σχετικά με τη μεταφορά μεταχειρισμένων και άχρηστων οχημάτων. Σε ό,τι αφορά τον κύκλο των αποβλήτων που προέρχονται από είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ), η Επιτροπή έχει προτείνει έναν νέο, φιλόδοξο στόχο αποκομιδής, με τον οποίον θα εξασφαλίζεται ότι το 85% του κύκλου ΑΗΗΕ θα είναι διαθέσιμο με στόχο την ανάκτηση των πολύτιμων πρώτων υλών που περιέχονται στα απόβλητα, αντί της απώλειας που συνεπάγεται η ακατάλληλη επεξεργασία τους. Επιπλέον, η Επιτροπή έχει προτείνει αυστηρότερους κανόνες σχετικά με την κατηγοριοποίηση για τις αποστολές «μεταχειρισμένων» ηλεκτρονικών και ηλεκτρικών ειδών, βάσει των οποίων οι εξαγωγείς εξοπλισμού αυτού του τύπου θα είναι υποχρεωμένοι να αποδεικνύουν τη λειτουργικότητα εκάστου τεμαχίου που εξάγεται προς επαναχρησιμοποίηση.

5. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ

Μολονότι έχει συντελεσθεί σημαντική πρόοδος σε σχέση με την υλοποίηση της πρωτοβουλίας για τις πρώτες ύλες, απαιτούνται περαιτέρω βελτιώσεις. Έχει σημασία να εφαρμοσθεί ολοκληρωμένη προσέγγιση βασισμένη στους τρεις πυλώνες, δεδομένου ότι ο κάθε πυλώνας συντείνει στον στόχο της διασφάλισης δίκαιης και βιώσιμης προσφοράς πρώτων υλών στην ΕΕ.

5.1. Παρακολούθηση των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών

Η εξασφάλιση του εφοδιασμού σε πρώτες ύλες είναι κατά βάση μέλημα των επιχειρήσεων, ενώ ο ρόλος των κρατικών αρχών συνίσταται στην εξασφάλιση του κατάλληλου ευρύτερου πλαισίου, το οποίο θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να φέρουν σε πέρας το συγκεκριμένο

---

35 Καθοδήγηση σε σχέση με ορθές πρακτικές αειφόρου χρησιμοποίησης της ξυλείας στην Ευρώπη. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Forest Europe, FAO 2010.

36 Βλ. COM(2011) 21 ««Μια Ευρώπη που χρησιμοποιεί αποτελεσματικά τους πόρους: εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της στρατηγικής Ευρώπη 2020».

εγχείρημα. Η Επιτροπή σκοπεύει να διερευνήσει, από κοινού με τους κλάδους που εξορύσσουν, ανακυκλώνουν και χρησιμοποιούν πρώτες ύλες, τις δυνατότητες λήψης στοχοθετημένων μέτρων, ιδίως σε σχέση με την ανακύκλωση. Πέραν αυτού, είναι πρόθυμη να εξετάσει από κοινού με τα κράτη μέλη και τους οικείους κλάδους την προστιθέμενη αξία και τη σκοπιμότητα ενός πιθανού προγράμματος αποθεματοποίησης πρώτων υλών. Σε επίπεδο ΕΕ, το πρόγραμμα αποθεματοποίησης πετρελαίου αποσκοπεί στην προάσπιση της δημόσιας ασφάλειας τόσο των κρατών μελών όσο και της ΕΕ[37]. Η Επιτροπή:

– θα παρακολουθεί τα ζητήματα που σχετίζονται με τις κρίσιμου χαρακτήρα πρώτες ύλες, με σκοπό τον καθορισμό δράσεων προτεραιότητας, και θα εξετάζει το θέμα αυτό με τα κράτη μέλη και τους ενδιαφερομένους·

– θα επικαιροποιεί τακτικά, και οπωσδήποτε ανά 3 έτη, τον κατάλογο των κρίσιμου χαρακτήρα πρώτων υλών.

5.2. Δίκαιη και βιώσιμη προμήθεια πρώτων υλών από τις παγκόσμιες αγορές (πυλώνας 1)

Η ΕΕ θα επιδιώξει ενεργά μια «διπλωματία των πρώτων υλών», με στόχο τη διασφάλιση πρόσβασης σε πρώτες ύλες, ιδίως σε εκείνες που θεωρούνται κρίσιμες, μέσω στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και διαλόγων επί της ακολουθητέας πολιτικής.

5.2.1. Αναπτυξιακή πολιτική και βιώσιμη προμήθεια πρώτων υλών

Η αειφόρος εξόρυξη μπορεί και πρέπει να συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη. Παρόλα αυτά, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες – ιδίως στην Αφρική – δεν έχουν καταφέρει να μετασχηματίσουν τον πλούτο πόρων που διαθέτουν σε βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, συχνά εξαιτίας ζητημάτων διακυβέρνησης, τα οποία σχετίζονται με το κανονιστικό πλαίσιο ή τη φορολογία. Η ενίσχυση της διακυβέρνησης και της διαφάνειας, καθώς και η βελτίωση του συναλλακτικού και επενδυτικού περιβάλλοντος στον τομέα των πρώτων υλών έχουν πρωταρχική σημασία για την επίτευξη ανάπτυξης βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς στις χώρες που διαθέτουν πλούσιους πόρους. Η ΕΕ, μέσω των αναπτυξιακών πολιτικών που εφαρμόζει και σε εταιρική σχέση με αναπτυσσόμενες χώρες, μπορεί να παίξει καίριο ρόλο για τη δημιουργία καταστάσεων επωφελών για όλες τις πλευρές, όπου τόσο οι ανεπτυγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες ωφελούνται από τη βιώσιμη προμήθεια πρώτων υλών, καθώς και για την αξιοποίηση των εγχώριων χρηματοοικονομικών πόρων που αντλούνται από τον τομέα της εξόρυξης με σκοπό τη βιώσιμη ανάπτυξη και την προώθηση των στόχων για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και των στρατηγικών που αποβλέπουν στη μείωση της φτώχειας.

Η Επιτροπή θα εξετάσει περαιτέρω τα ζητήματα αυτά στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβουλεύσεων της Πράσινης Βίβλου σχετικά με το μέλλον της αναπτυξιακής πολιτικής της ΕΕ και της παροχής δημοσιονομικής στήριξης, καθώς και στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης σχετικά με την υποβολή εκθέσεων ανά χώρα[38]. Η ΕΕ θα ενθαρρύνει τις κυβερνήσεις-εταίρους να καταστρώσουν ολοκληρωμένα μεταρρυθμιστικά προγράμματα τα οποία θέτουν σαφείς στόχους, όπως η βελτίωση του καθεστώτος φορολόγησης των εξορυκτικών δραστηριοτήτων, η αύξηση της διαφάνειας των εσόδων και των συμβάσεων και η ενίσχυση της ικανότητας χρησιμοποίησης των εσόδων για τη στήριξη των αναπτυξιακών στόχων. Η μεγαλύτερη διαφάνεια θα βοηθήσει τις κοινωνίες γενικότερα και τα εθνικά

---

37 Οδηγία του Συμβουλίου 2009/119/ΕΚ, της 14ης Σεπτεμβρίου 2009.

38 http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/2010/financial-reporting_en.htm

εποπτικά όργανα να απαιτούν λογοδοσία από τις κυβερνήσεις και τις επιχειρήσεις για τις πληρωμές και τις εισπράξεις, και, κατ' επέκταση, να περιορίσουν τα φαινόμενα απάτης και διαφθοράς και να διασφαλίσουν ένα περισσότερο προβλέψιμο συναλλακτικό και επενδυτικό περιβάλλον.

Τον Ιούνιο του 2010 στην Αντίς Αμπέμπα, η Επιτροπή συμφώνησε με την Επιτροπή της Αφρικανικής Ένωσης (AUC) να συγκροτηθεί διμερής συνεργασία σχετικά με τις πρώτες ύλες και αναπτυξιακά ζητήματα, με βάση την «Πρωτοβουλία για τις πρώτες ύλες» και την πολιτική της AUC για την εξόρυξη και τα ορυκτά, η οποία είναι γνωστή ως «Αφρικανικό όραμα σχετικά με την εξόρυξη» του 2009. Η συνεργασία αυτή θα επικεντρωθεί σε τρεις τομείς: διακυβέρνηση, επενδύσεις και γεωλογικές γνώσεις/δεξιότητες. Στο πλαίσιο της κοινής στρατηγικής Αφρικής-ΕΕ για την περίοδο 2011-2013, η οποία συμφωνήθηκε κατά τη σύνοδο κορυφής Αφρικής-ΕΕ τον Νοέμβριο του 2010, προβλέπονται δράσεις σχετικά με τις πρώτες ύλες στο πλαίσιο της «Εταιρικής σχέσης για το εμπόριο, την περιφερειακή οικονομική ολοκλήρωση και τις υποδομές». Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της θα εργασθούν από κοινού για τα ζητήματα αυτά. Η Επιτροπή προτείνει:

– την ενίσχυση της ευρωπαϊκής χρηματοδοτικής και πολιτικής στήριξης προς την «Πρωτοβουλία για τη διαφάνεια των εξορυκτικών βιομηχανιών» (EITI), και την παροχή συνδρομής στις αναπτυσσόμενες χώρες για την εφαρμογή της·

– την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών με διεθνείς οργανισμούς, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και η Αφρικανική Τράπεζα Ανάπτυξης·

– την εξέταση τρόπων για τη βελτίωση της διαφάνειας σε όλα τα στάδια της αλυσίδας εφοδιασμού και την αντιμετώπιση, σε συντονισμό με καίριους εμπορικούς εταίρους, καταστάσεων στις οποίες τα έσοδα που προέρχονται από τις εξορυκτικές βιομηχανίες χρησιμοποιούνται για τη χρηματοδότηση πολέμων ή εγχώριων διαμαχών·

– την προώθηση της εκτενέστερης γνωστοποίησης χρηματοοικονομικών στοιχείων σχετικά με την εξορυκτική βιομηχανία, περιλαμβανομένης της πιθανής θέσπισης υποχρέωσης για την υποβολή εκθέσεων ανά χώρα. Η Επιτροπή θα λάβει υπόψη την πρόοδο που έχει πραγματοποιήσει το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων σε σχέση με την καθιέρωση διεθνούς προτύπου χρηματοοικονομικής αναφοράς για τις εξορυκτικές βιομηχανίας, καθώς επίσης το τρέχον συναφές νομοθετικό καθεστώς σε τρίτες χώρες που δραστηριοποιούνται στην περιοχή[39]·

– την προαγωγή της εφαρμογής των προτύπων της ΕΕ από επιχειρήσεις της ΕΕ που δραστηριοποιούνται στις αναπτυσσόμενες χώρες και της εφαρμογής του «Εγγράφου αναφοράς για τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές», μεταξύ άλλων με την κατάρτιση κώδικα δεοντολογίας για τις επιχειρήσεις της ΕΕ που δραστηριοποιούνται σε τρίτες χώρες· και

– την υποστήριξη των εργασιών του ΟΟΣΑ σχετικά με τη δέουσα επιμέλεια στον κλάδο εξόρυξης·

– τη συνέχιση της εκτίμησης – από κοινού με τις χώρες της Αφρικής – της σκοπιμότητας περαιτέρω στήριξης της συνεργασίας μεταξύ των δύο ηπείρων στον τομέα των

[39] Παραδείγματος χάρη, σχετικά με το θέμα της δέουσας επιμέλειας και τις απαιτήσεις παροχής στοιχείων από επιχειρήσεις που ανήκουν στην αλυσίδα εφοδιασμού πρώτων υλών, π.χ. «Dodd Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act» των ΗΠΑ.

γεωλογικών ερευνών , καθώς και της προώθησης της συνεργασίας στον υπόψη τομέα στο πλαίσιο πολυμερών μηχανισμών, όπως το Πρόγραμμα Γεωεπιστημών της UNESCO.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες που είναι πλούσιες σε πόρους μαστίζονται συχνά από έλλειψη μεταφορικών, ενεργειακών και περιβαλλοντικών υποδομών, πράγμα που περιορίζει την ικανότητά τους να αξιοποιήσουν τον ορυκτό τους πλούτο προς όφελος των πληθυσμών τους.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και άλλοι ευρωπαϊκοί φορείς που παρέχουν χρηματοδότηση για την ανάπτυξη, σε συνεργασία με τις εθνικές και περιφερειακές αρχές της Αφρικής, θα εξακολουθήσουν να μελετούν τρόπους για την προώθηση των πλέον κατάλληλων υποδομών, καθώς και τα συναφή ζητήματα διακυβέρνησης, τα οποία είναι ικανά να συμβάλουν στη βιώσιμη χρησιμοποίηση των πόρων των χωρών αυτών και να διευκολύνουν την προμήθεια πρώτων υλών, με την προσφυγή σε αντίστοιχους τομεακούς διαλόγους για την καθοδήγηση της διαδικασίας αυτής. Ειδικότερα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή: (α) θα εξετάσει τη σκοπιμότητα αύξησης της χρηματοδότησης (που θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη χορήγηση μη επιστρεπτέων ενισχύσεων ή δανείων) προς τη βιομηχανία, περιλαμβανομένων των σχεδίων εξόρυξης και εξευγενισμού, και ειδικότερα προς τις μεταεξορυκτικές βιομηχανίες· και (β) θα διερευνήσει τη δυνατότητα προώθησης χρηματοδοτικών μέσων τα οποία περιορίζουν τους κινδύνους για τις επιχειρήσεις μέσω εγγυήσεων που λαμβάνουν στήριξη από την ΕΕ, περιλαμβανομένου του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης. Το υπάρχον καταπιστευματικό ταμείο για τις υποδομές ΕΕ-Αφρικής[40] θα μπορούσε ομοίως να συνδράμει τις αφρικανικές χώρες στη συγκεκριμένη προσπάθεια.

Η αναπτυξιακή πολιτική θα πρέπει επίσης να αποβλέπει στη δημιουργία των συνδέσμων που θα ενώνουν την εξορυκτική βιομηχανία με την τοπική βιομηχανία, με τη βελτίωση της αλυσίδας της προστιθέμενης αξίας και τη μεγιστοποίηση της διαφοροποίησης των οικονομικών δραστηριοτήτων. Συνεπώς, είναι σκόπιμο να υποστηριχθεί η πολυδύναμη ενίσχυση των επιχειρηματικών ικανοτήτων, ενώ οι εμπορικές συμφωνίες παρέχουν την αναγκαία ευελιξία για την επίτευξη αυτού του στόχου. Η ΕΕ μπορεί επίσης να βοηθήσει τις αναπτυσσόμενες χώρες να επαυξήσουν τις γεωλογικές τους γνώσεις[41], έτσι ώστε να μπορούν να εκτιμούν καλύτερα τα εθνικά τους ορυκτά αποθέματα, να σχεδιάζουν καλύτερα τους προϋπολογισμούς με βάση τα αναμενόμενα έσοδα από τα αποθέματα αυτά και να αποκτήσουν μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ έναντι των επιχειρήσεων εξόρυξης.

5.2.2. Ενίσχυση της εμπορικής στρατηγικής για τις πρώτες ύλες

Η Επιτροπή σκοπεύει να ενισχύσει την «Εμπορική στρατηγική για τις πρώτες ύλες»[42], όπως εξηγείται στην ενότητα 4.2 σε σύμπλευση με τους στόχους για την ανάπτυξη και τη χρηστή διακυβέρνηση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η ΕΕ θα πρέπει:

– να εξακολουθήσει να αναπτύσσει διμερείς θεματικούς διαλόγους για τις πρώτες ύλες με όλους τους συναφείς εταίρους, καθώς επίσης να αναβαθμίσει τις τρέχουσες σχετικές διαβουλεύσεις στο πλαίσιο πλειομερών και πολυμερών οργανισμών (G20, UNCTAD, ΠΟΕ, ΟΟΣΑ, κ.λπ)· να εκπονήσει επιπλέον μελέτες με σκοπό την καλύτερη κατανόηση

---

40 Σκοπός του εν λόγω Ταμείου είναι η στήριξη διασυνοριακών και περιφερειακών σχεδίων υποδομών στην υποσαχάρια Αφρική.

41 Παραδείγματος χάρη, το σχέδιο AEGOS επιτρέπει τη συνένωση των γεωλογικών ερευνών της ΕΕ και της Αφρικής, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου και της ποιότητας των δεδομένων περί πόρων που είναι διαθέσιμα σε σχέση με την Αφρική.

42 ΓΔ Εμπορίου – Η πολιτική για τις πρώτες ύλες – Ετήσια έκθεση 2009.

των συνεπειών των περιορισμών επί των εξαγωγών στις αγορές πρώτων υλών, και να προαγάγει τον διάλογο σχετικά με τη χρήση τους ως εργαλείο πολιτικής·

– να ενσωματώσει σε μεγαλύτερο βαθμό τα θέματα που άπτονται των πρώτων υλών, όπως οι περιορισμοί επί των εξαγωγών και οι επενδυτικές πτυχές, στις τρέχουσες και μελλοντικές εμπορικές διαπραγματεύσεις που η ΕΕ διεξάγει σε διμερή, πλειομερή και πολυμερή πλαίσια·

– να επιδιώξει τη συγκρότηση μηχανισμού παρακολούθησης των περιορισμών επί των εξαγωγών οι οποίοι παρεμποδίζουν τη βιώσιμη προμήθεια πρώτων υλών, και να εξακολουθήσει να καταγίνεται με τους φραγμούς που προκαλούν στρεβλώσεις στις αγορές πρώτων υλών και τις σχετικές κατάντη αγορές, με τον διάλογο ως προτιμητέα προσέγγιση, αλλά και με προσφυγή σε μηχανισμούς επίλυσης διαφορών στις κατάλληλες περιπτώσεις·

– να ενθαρρύνει στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του ΟΟΣΑ τη συμμετοχή των σχετικών χωρών που δεν είναι μέλη του ΟΟΣΑ στις εργασίες με αντικείμενο τις πρώτες ύλες, και να εξερευνήσει περαιτέρω πολυμερείς και πλειομερείς μηχανισμούς, όπως η υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών·

– να κάνει χρήση των μέσων της πολιτικής ανταγωνισμού με στόχο να διασφαλισθεί ότι η προμήθεια πρώτων υλών δεν στρεβλώνεται εξαιτίας αντιανταγωνιστικών συμφωνιών, συγκεντρώσεων ή μονομερών ενεργειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων·

– να προωθήσει τις προαναφερόμενες δράσεις και να αναλύσει περαιτέρω τις προτεραιότητες για τις πρώτες ύλες σε σχέση με τρίτες χώρες, μέσω αυτοτελών μέτρων, διμερών και πολυμερών πλαισίων και διαλόγου· και να εξακολουθήσει να εφαρμόζει μια συνεκτική εμπορική πολιτική της ΕΕ σχετικά με τις προτεραιότητες αυτές.

5.3. Προώθηση του βιώσιμου εφοδιασμού στο εσωτερικό της ΕΕ (πυλώνας 2)

Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» υπογραμμίζει την ανάγκη προώθησης των τεχνολογιών που επαυξάνουν τις επενδύσεις στους φυσικούς πόρους της ΕΕ. Οι εξορυκτικές βιομηχανίες εμπίπτουν στην κατηγορία αυτή, αλλά η ανάπτυξή τους δυσχεραίνεται από το επαχθές κανονιστικό πλαίσιο και από τον συναγωνισμό με άλλες χρήσεις γης. Πολλά κανονιστικά ζητήματα στον συγκεκριμένο τομέα εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των κρατών μελών. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή ενεργεί κυρίως ως παράγοντας διευκόλυνσης της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών.

Συγχρόνως, η εξόρυξη στην ΕΕ πρέπει να διεξάγεται υπό ασφαλείς συνθήκες. Τούτο έχει σημασία τόσο για το κύρος του τομέα όσο και ως προαπαιτούμενο για τη δημόσια αποδοχή του. Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι παρακάτω πρακτικές[43] έχουν ιδιαίτερη σημασία για την προώθηση των επενδύσεων στις εξορυκτικές βιομηχανίες:

– κατάστρωση εθνικής πολιτικής για τα ορυκτά, με σκοπό να εξασφαλισθεί η κατά οικονομικά βιώσιμο τρόπο εκμετάλλευση των ορυκτών πόρων, εναρμονισμένης με τις υπόλοιπες εθνικές πολιτικές και βασισμένης στις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης,

[43] «Βελτίωση των γενικότερων συνθηκών για την εξόρυξη ορυκτών στην ΕΕ». Έκθεση της ειδικής ομάδας εργασίας RMSG σχετικά με την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με τον χωροταξικό σχεδιασμό, την αδειοδότηση και την ανταλλαγή γεωλογικών γνώσεων. Ιούνιος 2010.

περιλαμβανομένης της δέσμευσης για την παροχή κατάλληλου νομικού πλαισίου και πλαισίου ενημέρωσης·

– εκπόνηση πολιτικής χωροταξικού σχεδιασμού για τα ορυκτά, η οποία θα πρέπει να περιλαμβάνει μια βάση ψηφιακών γεωλογικών γνώσεων, μια διαφανή μεθοδολογία για τον εντοπισμό των ορυκτών πόρων, μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις για την περιφερειακή και τοπική ζήτηση, καθώς και τον εντοπισμό και τη διαφύλαξη των ορυκτών πόρων (με συνεκτίμηση και άλλων χρήσεων γης), περιλαμβανομένης της προστασίας τους από τις επιπτώσεις φυσικών καταστροφών·

– θέσπιση μηχανισμού για την αδειοδότηση της αναζήτησης και εξόρυξης ορυκτών ο οποίος να είναι σαφής και κατανοητός, να παρέχει ασφάλεια και να συντελεί στον εξορθολογισμό των διοικητικών διαδικασιών (π.χ. καθιέρωση χρόνων αναμονής, δυνατότητα υποβολής παράλληλων αδειών και δημιουργία μονοαπευθυντικής θυρίδας).

Η Επιτροπή προτείνει να εξετασθεί από κοινού με τα κράτη μέλη, σε πλήρη συμμόρφωση με την αρχή της επικουρικότητας, η σκοπιμότητα της καθιέρωσης μηχανισμού για την παρακολούθηση των ενεργειών των κρατών μελών στον προαναφερόμενο τομέα, περιλαμβανομένης της κατάρτισης δεικτών.

Είναι επίσης σημαντικό να διευρυνθεί περαιτέρω το γνωσιακό υπόβαθρο που απαιτείται για μια αποτελεσματική στρατηγική πρώτων υλών. Βραχυπρόθεσμα, η Επιτροπή προτείνει να εξετασθούν από κοινού με τα κράτη μέλη οι δυνατότητες για αυξημένες συνέργειες μεταξύ των εθνικών γεωλογικών ερευνών, κατά τρόπον ώστε να επιτυγχάνονται οικονομίες κλίμακας, μείωση των εξόδων και αύξηση των δυνατοτήτων υλοποίησης κοινών σχεδίων (π.χ. εναρμονισμένη βάση δεδομένων για τα ορυκτά, ευρωπαϊκή επετηρίδα για τις πρώτες ύλες). Μεσοπρόθεσμα, οι όποιες συνέργειες θα πρέπει να συμβάλλουν στη συντονισμένη βελτίωση του ευρωπαϊκού γνωσιακού υποβάθρου για τις πρώτες ύλες, λαμβάνοντας ιδίως υπόψη τις σχετικές μελλοντικές ευκαιρίες στο πλαίσιο του προγράμματος GMES. Για ορισμένες πρώτες ύλες, όπως η ξυλεία, η αυξανόμενη ζήτηση για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές εξακολουθεί να εντείνει τον συναγωνισμό γι' αυτές. Η αυξημένη ζήτηση δεν καλύπτεται πάντα από ανάλογη αύξηση της προσφοράς, οδηγώντας σε αύξηση των τιμών.

Η Επιτροπή σκοπεύει:

– να προαγάγει το έργο της UNECE στον τομέα της τυποποίησης όσον αφορά τη γνωστοποίηση των αποθεμάτων και των πόρων σε επίπεδο ΕΕ·

– να προβεί σε κατάλληλη ανάλυση της διαθεσιμότητας ξυλείας και ανακυκλωμένου χαρτιού, λαμβάνοντας υπόψη τη δυνητική ζήτηση τόσο από μέρους των δασικών βιομηχανιών όσο και από μέρους του τομέα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (βιομάζα)·

– να εξακολουθήσει να στηρίζει τη σύσταση τομεακών συμβουλίων δεξιοτήτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο οσάκις η σχετική πρωτοβουλία προέρχεται από ενδιαφερομένους, π.χ. κοινωνικούς εταίρους ή τα συναφή παρατηρητήρια·

– να προαγάγει την έρευνα και ανάπτυξη στην αλυσίδα προστιθέμενης αξίας των πρώτων υλών, περιλαμβανομένης της εξόρυξης, της επεξεργασίας και της υποκατάστασης.

5.4. Αποδοτικότερη χρήση των πόρων και προώθηση της ανακύκλωσης (πυλώνας 3)

Καθώς αυξάνεται η παγκόσμια ζήτηση για πρώτες ύλες, θα πρέπει να καταβληθούν περισσότερες προσπάθειες στον τομέα της ανακύκλωσης. Η αύξηση των ποσοστών ανακύκλωσης θα περιορίσει την πίεση που ασκείται στη ζήτηση για πρωτογενείς πρώτες ύλες, θα υποβοηθήσει την επαναχρησιμοποίηση πολύτιμων υλικών τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα χάνονταν και θα οδηγήσει σε μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από την εξόρυξη και επεξεργασία. Στο πλαίσιο της εμβληματικής πρωτοβουλίας για την αποδοτική χρήση των πόρων, η οποία είναι μέρος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η Επιτροπή θα υποβάλει, το 2011, χάρτη πορείας για μια Ευρώπη που θα χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους. Η Επιτροπή θα προσδιορίσει ένα όραμα διαρθρωτικών και τεχνολογικών αλλαγών, οι οποίες είναι αναγκαίες για τη μετάβαση, έως το 2050, σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, αποδοτικής χρήσης των πόρων και μεγάλης αντοχής στις κλιματικές συνθήκες· επίσης θα προσδιορίσει τον τρόπο με τον οποίον θα μπορέσουμε να πραγματοποιήσουμε τη μετάβαση αυτή μέσω πολιτικών οι οποίες θα αποφέρουν τα μέγιστα οφέλη για την οικονομική ανάπτυξη, την απασχόληση και την ενεργειακή ασφάλεια στην ΕΕ.

Η «αστική εξόρυξη», δηλαδή η διαδικασία απόσπασης χρήσιμων υλικών από τα αστικά απόβλητα, αποτελεί μια από τις κύριες πηγές μετάλλων και ορυκτών για την ευρωπαϊκή βιομηχανία. Η χρησιμοποίηση δευτερογενών πρώτων υλών συμβάλλει στην αποδοτική χρήση των πόρων, στη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και στη διαφύλαξη του περιβάλλοντος. Παρόλα αυτά, για πολλούς από τους πόρους αυτούς η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων που προσφέρουν δεν είναι πλήρης, και ναι μεν η ανακύκλωση αστικών αποβλήτων στην ΕΕ διπλασιάστηκε μέσα σε μια δεκαετία, αλλά η κατάσταση εν προκειμένω διαφέρει κατά πολύ από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Λόγω των πιέσεων για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, προστασία της ανθρώπινης υγείας και περιορισμό της εξάρτησης από το εξωτερικό, είναι αναγκαίο να αντιμετωπισθούν σε μεγαλύτερο βαθμό οι παράγοντες που εμποδίζουν την ανακύκλωση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι παράγοντες αυτοί εμπίπτουν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: «διαρροή» των αποβλήτων προς επεξεργασία ανεπαρκούς στάθμης εντός ή εκτός της ΕΕ· εμπόδια για την ανάπτυξη της βιομηχανίας ανακύκλωσης· και ανεπαρκής καινοτομία στον τομέα της ανακύκλωσης.

Η βελτίωση της εφαρμογής και επιβολής της ισχύουσας νομοθεσίας περί αποβλήτων της ΕΕ έχει πρωταρχική σημασία για την προώθηση του στόχου μιας Ευρώπης η οποία χρησιμοποιεί αποδοτικά τους πόρους της. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή προτείνει:

– την επανεξέταση της θεματικής στρατηγικής για τη μείωση του όγκου και την ανακύκλωση των αποβλήτων το 2012, με στόχο την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών σε σχέση με τη συλλογή και επεξεργασία των βασικών κύκλων αποβλήτων, με έμφαση στα απόβλητα που περιέχουν επιζήμιες για το περιβάλλον πρώτες ύλες. Οσάκις είναι αναγκαίο, θα βελτιωθεί η διαθεσιμότητα στατιστικών σχετικά με την ανακύκλωση·

– την υποστήριξη της έρευνας και πιλοτικών δράσεων που αφορούν την αποδοτική χρήση των πόρων και τη θέσπιση οικονομικών κινήτρων για ανακύκλωση ή συστημάτων επιστροφής χρημάτων·

– τη διεξαγωγή εκ των υστέρων αξιολόγησης του ενωσιακού κεκτημένου σχετικά με τα απόβλητα, περιλαμβανομένης της εξέτασης τομέων στους οποίους η νομοθεσία για τους διάφορους κύκλους αποβλήτων θα μπορούσε να ευθυγραμμισθεί με στόχο τη βελτίωση της συνεκτικότητας. Το θέμα αυτό περιλαμβάνει την αποτελεσματικότητα των

αντικινήτρων και των κυρώσεων που προβλέπονται για παραβάσεις της νομοθεσίας περί αποβλήτων της ΕΕ·

– την επανεξέταση του σχεδίου δράσης για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή, το 2012, με στόχο τον καθορισμό των πρόσθετων πρωτοβουλιών που απαιτούνται στον συγκεκριμένο τομέα·

– τη μελέτη της σκοπιμότητας ανάπτυξης μηχανισμών οικολογικού σχεδιασμού, με στόχο: (i) την προώθηση της αποδοτικότερης χρήσης των πρώτων υλών, (ii) τη διασφάλιση της ανακυκλωσιμότητας και της μεγάλης διάρκειας ζωής των προϊόντων, και (iii) την προώθηση της χρήσης δευτερογενών πρώτων υλών σε προϊόντα, π.χ. στο πλαίσιο της οδηγίας περί οικολογικού σχεδιασμού· και

– ανάπτυξη νέων πρωτοβουλιών για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανιών ανακύκλωσης της ΕΕ, μεταξύ άλλων με τη θέσπιση νέων αγορακεντρικών μέσων για την προώθηση της χρήσης δευτερογενών πρώτων υλών.

Το πρόβλημα του περιβαλλοντικού ντάμπινγκ καταλοίπων παρατηρείται επίσης σε περιπτώσεις παράνομης μεταφοράς αποβλήτων προς τρίτες χώρες. Με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της επιβολής του κανονισμού σχετικά με τη μεταφορά αποβλήτων, η Επιτροπή προτείνει τα εξής:

– τη διασφάλιση της ύπαρξης λεπτομερών και ευεφάρμοστων προτύπων επιθεώρησης για τα απόβλητα με ισχύ στο σύνολο της ΕΕ, το 2011. Τούτο θα επιτρέψει περαιτέρω προσπάθειες το 2012 για τη διευκόλυνση του ελέγχου των φορτίων από τις τελωνειακές αρχές·

– την εξέταση του ενδεχόμενου αξιοποίησης των κονδυλίων για έρευνα του ΠΠ7 με στόχο τη βελτίωση των τεχνολογιών που χρησιμεύουν στην ανίχνευση, τον εντοπισμό και την παρακολούθηση παράνομων φορτίων·

– την εξέταση της σκοπιμότητας εφαρμογής ενός συνολικού καθεστώτος πιστοποίησης για τις εγκαταστάσεις ανακύκλωσης στις εξαγωγές κύκλων αποβλήτων, με αφετηρία ορθούς από περιβαλλοντική άποψη όρους διαχείρισης·

– με εφαλτήριο το IMPEL[44], την καταβολή προσπάθειας από κοινού με τα κράτη μέλη, για την εξέταση της σκοπιμότητας καθιέρωσης επίσημου μηχανισμού σε επίπεδο ΕΕ για την επιβολή του ενωσιακού κεκτημένου.

5.5 Καινοτομία: ένα εγκάρσιο ζήτημα

Οι πρώτες ύλες αποτελούν εισροές καθοριστικής σημασίας για την ανταγωνιστικότητα της βιομηχανίας και για την ανάπτυξη πολυάριθμων φιλικών προς το περιβάλλον εφαρμογών που στηρίζονται σε καθαρή τεχνολογία. Η καινοτομία έχει καίρια σημασία για τις δυνατότητες της ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα και μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προκλήσεων των τριών πυλώνων της πρωτοβουλίας για τις πρώτες ύλες. Η καινοτομία είναι απαραίτητη σε όλα τα στάδια της αλυσίδας προστιθέμενης αξίας, στα οποία περιλαμβάνονται η εξόρυξη, η αειφόρος επεξεργασία, ο οικολογικός σχεδιασμός, η ανακύκλωση, τα νέα υλικά, η υποκατάσταση, η αποδοτική χρήση των πόρων και ο χωροταξικός σχεδιασμός. Η Επιτροπή θα εξετάσει τη σκοπιμότητα δρομολόγησης εταιρικής σχέσης για την καινοτομία σε σχέση με

[44] Δίκτυο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την εφαρμογή και την τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

τις πρώτες ύλες βάσει της εμβληματικής πρωτοβουλίας για την Ένωση Καινοτομίας στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»[45].

6. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Η πρόσβαση σε βασικά εμπορεύματα και πρώτες ύλες έχει καθοριστική σημασία για τη διατήρηση των παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας και τη διασφάλιση της ευζωίας των πολιτών. Τα βασικά εμπορεύματα και οι πρώτες ύλες αντλούνται από πηγές που βρίσκονται σε διάφορα μέρη του κόσμου αλλά και στο εσωτερικό της Ευρώπης. Η πρόκληση είναι να διασφαλισθεί η κάλυψη των αναγκών για βασικά εμπορεύματα και πρώτες ύλες κατά τρόπο που προάγει τους ευρύτερους στόχους για ανάπτυξη στις προμηθεύτριες χώρες, προστασία του περιβάλλοντος, ελεύθερο εμπόριο και σταθερές αγορές οι οποίες δεν εγκυμονούν κινδύνους για την ευρύτερη οικονομία.

Έχει παρατηρηθεί αύξηση της χρηματοοικονομικής δραστηριότητας ως προς όλες τις κατηγορίες βασικών εμπορευμάτων και πρώτων υλών. Κατά συνέπεια, η εξασφάλιση του ότι η εξέλιξη αυτή υποβοηθά και δεν υπονομεύει την πρόσβαση σε βασικά εμπορεύματα και πρώτες ύλες και ότι δεν αποσταθεροποιεί την ευρωπαϊκή οικονομία ούτε τις οικονομίες των αναπτυσσόμενων χωρών αποτελεί καίριο μέλημα πολιτικής σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Οι αγορές αυτές πρέπει να εξακολουθήσουν να υπηρετούν την πραγματική οικονομία, συμβάλλοντας στη διαμόρφωση των τιμών και επιτρέποντας την αντιστάθμιση του κινδύνου αγοράς.

Οι τιμές των παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων και των υποκείμενων ενσώματων βασικών εμπορευμάτων αλληλοεπηρεάζονται. Η δυναμική τους θέτει υπό αμφισβήτηση παγιωμένες αντιλήψεις, ενώ καθίσταται ολοένα και πιο δυσχερής η κατανόηση της πορείας των τιμών των βασικών εμπορευμάτων. Είναι απαραίτητη η ενίσχυση της ακεραιότητας και της διαφάνειας των αγορών παραγώγων επί βασικών εμπορευμάτων, η δε Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει να προαχθεί η καλύτερη κατανόηση των εν λόγω εξελίξεων. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή εγκαινίασε σειρά πρωτοβουλιών στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, όπως επισημαίνεται στην ενότητα 3.2, και θα εξετάσει τον βαθμό στον οποίο χρειάζονται περαιτέρω βελτιώσεις αναφορικά με τη διαφάνεια και προσβασιμότητα πληροφοριών σχετικά με τις αγορές ενσώματων βασικών εμπορευμάτων. Αυτή η αυξημένη διαφάνεια τόσο των χρηματοοικονομικών όσο και των ενσώματων εμπορικών δραστηριοτήτων αναμένεται να δώσει τη δυνατότητα σε ρυθμιστικές αρχές και συναλλασσομένους να κατανοήσουν καλύτερα την αλληλεπίδραση μεταξύ χρηματοοικονομικών και ενσώματων αγορών βασικών εμπορευμάτων και να συμβάλει στην αποτροπή πρακτικών που συνιστούν κατάχρηση.

Η Επιτροπή θα διερευνήσει επίσης και άλλες επιλογές πολιτικής για την ενίσχυση της επισιτιστικής ασφάλειας. Οι εργασίες της Επιτροπής σχετικά με καθένα από τα υπόψη ζητήματα θα εμπλουτίσουν τις ενέργειες που αναπτύσσονται εφέτος στο πλαίσιο του G20, ιδίως με γνώμονα την προτεραιότητα που η γαλλική Προεδρία αποδίδει στα ζητήματα των τιμών των βασικών εμπορευμάτων και της επισιτιστικής ασφάλειας.

Δεδομένου ότι η βιώσιμη ζήτηση και προσφορά πρώτων υλών αποτελεί μείζονα εκκρεμούσα πρόκληση, η Επιτροπή προτίθεται επίσης να ενισχύσει την εφαρμογή της πρωτοβουλίας της για τις πρώτες ύλες βάσει σφαιρικής στρατηγικής στηριζόμενης στους τρεις σχετικούς πυλώνες. Εξάλλου, η Επιτροπή θα πραγματοποιεί τακτικές δημόσιες διαβουλεύσεις μέσω

---

45 COM(2010)546

ετήσιας θεματικής εκδήλωσης, με την οποία θα προάγεται η ενημέρωση για τις επερχόμενες προκλήσεις και θα καταγράφονται οι πρόοδοι που πραγματοποιούνται.

Παράρτημα

Συγκέντρωση της παραγωγής πρώτων υλών κρίσιμης σημασίας, και ποσοστά ανακύκλωσης και υποκατάστασης

Οι 14 πρώτες ύλες που απαριθμούνται παρακάτω θεωρούνται κρίσιμης σημασίας διότι οι κίνδυνοι που απορρέουν από την ανεπάρκεια της προσφοράς και οι επιπτώσεις τους για την οικονομία είναι μεγαλύτεροι σε σύγκριση με την πλειονότητα των υπολοίπων πρώτων υλών. Ο υψηλός κίνδυνος όσον αφορά την προσφορά οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι μεγάλο μερίδιο της παγκόσμιας παραγωγής προέρχεται ως επί το πλείστον από ελάχιστες χώρες: Κίνα (αντιμόνιο, αργυραδάμας, γάλλιο, γερμάνιο, γραφίτης, ίνδιο, μαγνήσιο, σπάνιες γαίες, βολφράμιο), Ρωσία (μέταλλα της ομάδας του λευκόχρυσου), Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό (κοβάλτιο, ταντάλιο) και Βραζιλία (νιόβιο και ταντάλιο). Η υψηλή αυτή συγκέντρωση παραγωγής επαυξάνεται σε πολλές περιπτώσεις λόγω της χαμηλής υποκαταστασιμότητας και των χαμηλών ποσοστών ανακύκλωσης.

Πρώτες ύλες	Κύριοι παραγωγοί (2008, 2009)	Κύριες πηγές εισαγωγών στην ΕΕ (2007, ή 2006)	Ποσοστό εξάρτησης από εισαγωγές	Υποκαταστα-σιμότητα	Ποσοστό ανακύκλω-σης
Αντιμόνιο	Κίνα 91%	Βολιβία 77%	100%	0,64	11%
	Βολιβία 2%	Κίνα 15%			
	Ρωσία 2%	Περού 6%			
	Νότιος Αφρική 2%				
Βηρύλλιο	ΗΠΑ 85%	ΗΠΑ, Καναδάς, Κίνα, Βραζιλία (*)	100%		
	Κίνα 14%				
	Μοζαμβίκη 1%				
Κοβάλτιο	Λ.Δ.Κονγκό 41%	Λ.Δ.Κονγκό 71%	100%	0,9	16%
	Καναδάς 11%	Ρωσία 19%			
	Ζάμπια 9%	Τανζανία 5%			
Αργυραδάμας	Κίνα 59%	Κίνα 27%	69%	0,9	0%
	Μεξικό 18%	Νότιος Αφρική 25%			
	Μογγολία 6%	Μεξικό 24%			
Γάλλιο	ΜΔΣ	ΗΠΑ, Ρωσία (*)	(*)	0,74	0%
Γερμάνιο	Κίνα 72%	Κίνα 72%	100%	0,8	0%
	Ρωσία 4%	ΗΠΑ 19%			
	ΗΠΑ 3%	Χονγκ Κονγκ 7%			
Γραφίτης	Κίνα 72%	Κίνα 75%	95%	0,5	0%
	Ινδία 13%	Βραζιλία 8%			ΜΔΣ
	Βραζιλία 7%	Μαδαγασκάρη 3%			
		Καναδάς 3%			
Ίνδιο	Κίνα 58%	Κίνα 81%	100%	0,9	0,30%
	Ιαπωνία 11%	Χονγκ Κονγκ 4%			
	Κορέα 9%	ΗΠΑ 4%			
	Καναδάς 9%	Σιγκαπούρη 4%			
Μαγνήσιο	Κίνα 56%	Κίνα 82%	100%	0,82	14%
	Τουρκία 12%	Ισραήλ 9%			
	Ρωσία 7%	Νορβηγία 3%			
		Ρωσία 3%			
Νιόβιο	Βραζιλία 92%	Βραζιλία 84%	100%	0,7	11%
	Καναδάς 7%	Καναδάς 16%			

Μέταλλα ομάδας λευκόχρυσου	Νότιος Αφρική 79%	Νότιος Αφρική 60%	100%	0,75	35%
	Ρωσία 11%	Ρωσία 32%			
	Ζιμπάμπουε 3%	Νορβηγία 4%			

Σπάνιες γαίες	Κίνα 97%	Κίνα 90%	100%	0,87	1%
	Ινδία 2%	Ρωσία 9%			
	Βραζιλία 1%	Καζακστάν 1%			
Ταντάλιο	Αυστραλία 48%	Κίνα 46%	100%	0,4	4%
	Βραζιλία 16%	Ιαπωνία 40%			
	Ρουάντα 9%	Καζακστάν 14%			
	Λ.Δ.Κονγκό 9%				
Βολφράμιο	Κίνα 78% (6,1)	Ρωσία 76%	73%	0,77	37%
	Ρωσία 5% (6,5)	Βολιβία 7%			
	Καναδάς 4%	Ρουάντα 13%			

(*) υπόκειται σε έντονες διακυμάνσεις

Σημείωση: η εξάρτηση από εισαγωγές υπολογίζεται ως «καθαρές εισαγωγές / (καθαρές εισαγωγές + παραγωγή στην ΕΕ)»

Πηγή: συμπίληση με βάση την έκθεση «Πρώτες ύλες που έχουν κρίσιμη σημασία για την ΕΕ» της ειδικής ομάδας εργασίας για τον καθορισμό των κρίσιμης σημασίας πρώτων υλών, της ομάδας εφοδιασμού πρώτων υλών. Ιούνιος 2010